

Finansiell leasing

Redovisning off-balance – varför?

Högskolan i Kristianstad
Institutionen för Ekonomi

Kandidatuppsats FEK 790, VT 2004

Elisabeth Gustafsson
Magdalena Kruslund
Desirée Köhler

Handledare: Torbjörn Tagesson

Abstract

Accounting of leasing – after form or substance? The accounting recommendation 6:99 of the Swedish Financial Accounting Standards Council contains criteria that allow space for differences of interpretation. The purpose of this study has been to explain why some companies account financial leasing off-balance-sheet. This study was based on a questionnaire survey and an experiment in the form of a simplified fictive leasing contract. The theories that our study was based on were the institutional theory, positive accounting theory and corporate governance. There were indications that the companies' choice of accounting firm affects whether the company chooses to account financial leasing off-balance-sheet or not. We could also from our study, gather that companies with diffuse ownership structure tend to classify their leasing as operational, in contrast to companies with concentrated ownership structure. There seemed to be a tendency that a higher share of companies with foreign ownership, than companies with solely domestic ownership, activates financial leasing in their balance sheet.

Keywords: RR 6:99, financial leasing, off-balance-sheet

SAMMANFATTNING

Redovisning av leasing – efter form eller substans? RR 6:99 innehåller kriterier som ger utrymme för tolkning och dessa kriterier ska avgöra om leasingavtalet ska klassificeras som finansiell eller operationell leasing, beroende på avtalets ekonomiska innebörd. Reglerna har debatterats då de genom sitt utrymme för tolkningsfrihet ger företagen möjlighet att klassificera sina leasingavtal så som de anser fördelaktigast. Vid redovisning av finansiell leasing tas objektet upp i balansräkningen och operationella leasingavtal redovisas i sin helhet i resultaträkningen. En följd av att redovisa finansiella leasingavtal som operationella är att nyckeltal såsom soliditet blir högre och skuldsättningsgraden blir lägre. Syftet med studien har varit att förklara varför en del företag redovisar finansiell leasing off-balance. Detta har vi gjort utifrån följande frågeställningar, nämligen vad som är bakgrunden till att företag väljer att redovisa finansiell leasing off-balance, hur redovisningen utformas med hänsyn till den bild företag vill visa upp offentligt och huruvida företagsledningens egennyttiga prioriteras före en sann och objektiv bild av företaget.

Denna studie utgår från ett positivistiskt synsätt med en deduktiv ansats. Vi har gjort en tvärsnittsstudie med både en surveyansats och en experimentell ansats och vi har använt oss av ett icke-sannolikhetsurval med bedömningsurval som grund. Målpopulationen för vår undersökning var 67 industriföretag noterade på den svenska börsen. Undersökningen har skett genom en enkät innehållande två delar. Den första delen utgörs av frågor om företaget och den andra delen består av ett konstruerat leasingavtal. Svarsfrekvensen på vår enkätundersökning blev 54%. De teorier som vår studie baserats på är institutionell redovisningsteori, positiv redovisningsteori och teori om ägarstyrning. Vi har utformat sju hypoteser utifrån dessa teorier.

Slutsatsen är att vi av vår studie inte kan utläsa samband mellan val av redovisningsprincip och bonusavtal, kapitalmarknaden och företagsstorlek. Detta kan bero på vårt empiriska underlag eller på att den positiva redovisningsteorin ej är tillämplig i Sverige. Undersökningen visar, vad gäller företagen i vår studie dock en antydning till att företag som mer än andra företag behöver kapitalmarknaden för sin finansiering, tenderar att klassificera vårt leasingavtal som finansiellt. Vi kan inte heller påvisa att val av redovisningsprincip styrs av om företaget har tillverkning eller ej, tillverkande företag redovisar off-balance i lika hög grad som ej tillverkande. Däremot finns det indikationer på att företagets redovisning av finansiell leasing styrs av revisionsbyråns påverkan, då tolkning av RR 6:99:s kriterium ”i det närmaste lika stort” skiljer sig åt mellan företagen beroende på vilken byrå de anlitar. Vi kan även av vår studie utläsa att diffus ägarstruktur medför benägenhet att klassificera leasing som operationell, till skillnad från koncentrerad ägarstruktur. I vår studie saknas samband mellan hög andel utländskt ägande och aktivering av finansiell leasing men trenden synes ändå vara att en större andel företag med utländskt ägande, än företag med inhemskt ägande, aktiverar finansiell leasing i balansräkningen.

INNEHÅLL

<u>1. INLEDNING.....</u>	<u>3</u>
1.1 BAKGRUND.....	3
1.2 PROBLEM	4
1.2.1 PROBLEMFÖRMULERING	4
1.2.2 SYFTE.....	4
1.3 DISPOSITION AV UPPSATSEN.....	5
1.4 KAPITELSAMMANFATTNING.....	5
<u>2. METOD.....</u>	<u>6</u>
2.1 VETENSKAPLIG UTGÅNGSPUNKT	6
2.2 VAL AV TEORI.....	7
2.3 KAPITELSAMMANFATTNING.....	8
<u>3. REDOVISNINGSTEORI.....</u>	<u>9</u>
3.1 REDOVISNINGENS SYFTE	9
3.2 INSTITUTIONELL TEORI.....	10
3.2.1 GOD REDOVISNINGSSSED OCH RÄTTVISANDE BILD.....	11
3.2.2 SUBSTANCE OVER FORM.....	12
3.2.3 REDOVISNING AV LEASING – RR 6:99.....	12
3.2.4 NORMBILDNING OCH INFÖRLIVNING AV NORMER.....	15
3.2.5 NORMER FÖR ÄGARSTYRNING.....	17
3.3 POSITIV REDOVISNINGSTEORI.....	18
3.4 SAMMANFATTNING AV HYPOTESER	21
3.5 KAPITELSAMMANFATTNING.....	22
<u>4. EMPIRISK METOD .....</u>	<u>24</u>
4.1 UNDERSÖKNINGSMETOD	24
4.2 DATAINSAMLING.....	25
4.2.1 PRIMÄRDATA	25
4.2.2 SEKUNDÄRDATA	26
4.3 URVAL.....	26
4.4 OPERATIONALISERING	28
4.4.1 PRIMÄRA BAKGRUNDSVARIABLER	28
4.4.1.1 Enkät del 1: Frågor om företaget.....	28
4.4.1.2 Enkät del 2: Ett konstruerat leasingavtal.....	29
4.4.2 SEKUNDÄRA BAKGRUNDSVARIABLER	29
4.4.2.1 Bransch	30
4.4.2.2 Revisionsbyrå.....	30
4.4.2.3 Ägarkoncentration.....	30

4.4.2.4 Utländskt ägande.....	30
4.4.2.5 Nyemissioner	30
4.4.2.6 Långfristiga lån	31
4.4.2.7 Storlek	31
4.5 STATISTISK BEARBETNING	31
4.6 BORTFALLSANALYS	32
4.7 VALIDITET OCH RELIABILITET.....	34
4.8 KAPITELSAMMANFATTNING.....	35
<u>5. EMPIRISK ANALYS .....</u>	<u>36</u>
5.1 HYPOTES 1 – BRANSCH.....	36
5.2 HYPOTES 2 – REVISORN	37
5.3 HYPOTES 3 – DIFFUST ÄGANDE	41
5.4 HYPOTES 4 – UTLÄNDSKT ÄGANDE	42
5.5 HYPOTES 5 – BONUSAVTAL	43
5.6 HYPOTES 6 – KAPITALMARKNADEN	45
5.7 HYPOTES 7 – POLITISKA KOSTNADER.....	47
5.8 KAPITELSAMMANFATTNING.....	48
<u>6. SLUTSATS OCH REFLEKTIONER.....</u>	<u>49</u>
6.1 SLUTSATS OCH REFLEKTIONER.....	49
6.2 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING.....	52
REFERENSLISTA	53
BILAGA 1 ORDFÖRKLARINGAR RR 6:99	54
BILAGA 2 FÖLJEBREV TILL ENKÄT	55
BILAGA 3 ENKÄT	56
BILAGA 4 LÅDAGRAM	58
BILAGA 5 GRUPPERING AV REVISIONSBYRÅER	59

1. INLEDNING

Redovisning av leasing – efter form eller substans? Redovisningsrådets leasingrekommendation, som infördes 1995, ger företagen viss tolkningsfrihet om leasingobjektet ska redovisas i balansräkningen eller inte. Denna tolkningsfrihet har till och från debatterats livligt, inte minst i tidningen Balans. Studier har visat att det kan ifrågasättas om leasingrekommendationen är tillräckligt preciserad, då den ger utrymme för subjektiv bedömning. Mot denna bakgrund är vårt syfte att förklara varför en del företag redovisar finansiell leasing off-balance.

1.1 Bakgrund

*“If any one hire an ox or an ass, and a lion kill it in the field,
the risk is upon its owner”*

(Hammurabis Lag, §244, ca 1800 f Kr).

Redan i den första kända lagen, Hammurabis Lag som återfunnits på 3800 år gamla stentavlor i Babylon, påträffades begreppet hyra, en form av nyttjanderätt (EAWC, 2003). Leasing är ett samlingsbegrepp för olika slag av nyttjanderätter och den moderna företeelsen av leasing etablerades på 1950-talet i USA. Under 1970-talet blev finansiell leasing ett känt begrepp i Sverige (Lagutskottet 1997/98: LU18). Finansiell leasing är enligt Smith (2000) att jämställa med lånefinansierade köp, operationell leasing däremot klassificeras som ett hyresavtal.

Redovisningsrådets första rekommendation om leasing gavs ut 1995, dessförinnan gällde FAR:s rekommendation nr 7 där leasingobjektet inte behövde aktiveras i balansräkningen, såvida det inte förelåg skyldighet att överta äganderätten vid leasingperiodens slut (Haldorsson & Jonsson, 1997). I Redovisningsrådets reviderade rekommendation 6:99, som trädde i kraft 1999, behandlas reglerna för leasingredovisning uppdelade i finansiell respektive operationell leasing beroende på vilken ekonomisk innebörd avtalet har.

I Redovisningsrådets rekommendation RR 6:99 p 6 står att läsa:

”Avgörande för klassificeringen av leasingavtal är i vilken omfattning de ekonomiska riskerna och fördelarna som är förknippade med ägandet av det aktuella leasingobjektet finns hos leasegivaren eller hos leasetagaren...”
(Redovisningsrådets rekommendation i FAR:S Samlingsvolym 2003, s 706).

Rekommendationen baseras på en internationell rekommendation, IAS 17, Accounting for Leases. Om leasingavtalets innebörd är att leasetagaren i allt väsentligt övertar de ekonomiska risker och fördelar som förknippas med ägandet av leasingobjektet, ska objektet redovisas som finansiell leasing. Finansiell leasing ska enligt rekommendationen redovisas dels som tillgång och dels som skuld i balansräkningen hos leasetagaren. Operationell leasing däremot aktiveras inte i balansräkningen utan belastar i sin helhet resultaträkningen (Redovisningsrådet,

2003). Det har visat sig att efterlevnaden av leasingrekommendationen inte alltid är tillfredställande. Detta framhålls av Berglund, Frisell och Morin (2002) som visar på den bristfälliga efterlevnaden gällande redovisning av leasing i börs-noterade svenska bolag.

1.2 Problem

Redovisning av leasing – efter form eller substans? Aktivering i balansräkningen eller inte? Haldorsson och Jonsson (1997) menar att leasingrekommendationen ger utrymme för tolkning. Det har visat sig att företag har en benägenhet att redovisa finansiella leasingavtal off-balance, vilket innebär redovisning utanför balansräkningen. Smith (2000) förklarar att den ekonomiska realiteten inte förändras av redovisningens utformning, däremot påverkas olika soliditets- och lönsamhetsmått varför det kan ifrågasättas om en sann bild av företaget uppnås. Haldorsson och Jonsson (1997) anser att en konsekvens av detta kan bli att investerare får en förskönad bild och därmed investerar i så kallade "fel" företag.

Haldorsson och Jonsson (1997) menar vidare att då RR 6:99 ger utrymme för subjektiv bedömning och tolkning, medför det att företagen har möjlighet att klassificera sina leasingavtal som operationella i stället för finansiella om detta är fördelaktigare. Gränsdragningen görs utifrån en samlad bedömning av avtalets konsekvenser. Denna bedömning kan leda till att de som inte vill aktivera sina leasingavtal i balansräkningen så att säga "kommer fram till" ett operationellt leasingavtal (Haldorsson och Jonsson, 1997).

1.2.1 Problemformulering

Den frihet som RR 6:99 ger möjlighet till vad gäller leasingredovisning, ger oss anledning att fundera på drivkraften bakom valet av redovisningsprincip. Vår studie kommer därför att ta sikte på följande:

- Vad som är bakgrunden till att företagen väljer att redovisa finansiell leasing off-balance.
- Hur redovisningen utformas med hänsyn till den bild företagen vill visa upp offentligt.
- Huruvida företagsledningens egennyttiga prioriteras före en sann och objektiv bild av företaget.

1.2.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att förklara varför en del företag redovisar finansiell leasing off-balance.

1.3 Disposition av uppsatsen

I kapitel två diskuteras dels vår vetenskapliga utgångspunkt, vilken är positivistisk, dels vårt val av undersökningsmetod. Här presenteras även argument för den deduktiva ansatsen och för de teorier som utgör grunden för studien. Dessa teorier är institutionell redovisningsteori, positiv redovisningsteori och teori om ägarstyrning.

I kapitel tre redogörs för de teorier vilka våra hypoteser är formulerade utifrån. Först framförs olika syn på vad som är syftet med redovisning. Därefter redogörs för den institutionella teorin där först god redovisningssed och rättvisande bild förklaras. Sedan presenteras hur leasing redovisas samt övergripande hur valet av redovisningsprincip påverkar utseendet på finansiella rapporter och nyckeltal. Vidare beskrivs aspekter på hur redovisningsnormer växer fram och införlivas. Därefter diskuteras ägarstyrningsteorin och hur denna teori påverkar normer och val av redovisningsprinciper. Med fokus på hur valet av redovisningsprincip influeras av opportunistiskt beteende, fortsätter vi sedan med positiv redovisningsteori. Slutligen sammanfattas de hypoteser som formulerats utifrån teorin.

I kapitel fyra beskrivs hur vi har utfört vår undersökning. Sedan redogörs för vår insamlingsmetod av primär- och sekundärdata och grunderna för och konsekvenserna av vårt urval. Vidare motiveras våra bakgrundsvariabler och vilka tester vi valt i vår statistiska bearbetning. Slutligen återfinns en bortfallsanalys samt vår syn på vad som ger vår uppsats reliabilitet och validitet.

I kapitel fem analyseras den empiri som erhållits genom vår studie, både resultaten av vår primärstudie och de sekundärdata som vi har inhämtat. I analysen för vi en diskussion om var och en av hypoteserna, vilka är formulerade utifrån teorin i kapitel tre. Här redovisas även resultaten aggregerat i tabeller och diagram.

I kapitel sex svarar vi på det som varit syftet med vår uppsats, nämligen att förklara varför en del företag redovisar finansiell leasing off-balance. De olika frågeställningarna som uppkommit i samband med syftet besvaras och slutligen ger vi förslag på fortsatt forskning.

1.4 Kapitelsammanfattning

Redovisning av leasing – efter form eller substans? Finansiell leasing är att jämställa med lånefinansierade köp och operationell leasing är att likna vid ett hyresavtal. RR 6:99 innehåller kriterier som ger utrymme för tolkning och dessa kriterier ska avgöra om det rör sig om finansiell eller operationell leasing, beroende på avtalets ekonomiska innebörd. Finansiell leasing redovisas i balansräkningen hos leasetagaren medan operationell leasing i sin helhet belastar resultaträkningen. Studier har visat att det förekommer att företag redovisar även finansiella avtal operationellt, det vill säga de redovisar finansiell leasing off-balance. Reglerna har debatterats då de genom sitt utrymme för tolkningsfrihet ger företagen möjlighet att klassificera sina leasingavtal så som de anser fördelaktigast. Syftet med uppsatsen är att förklara varför en del företag redovisar finansiell leasing off-balance.

2. METOD

Vi förklarar i detta kapitel vår vetenskapliga utgångspunkt, vilken är positivistisk. Vidare presenterar vi argument för den deduktiva ansatsen och för de teorier som utgör grunden för vår studie, nämligen institutionell redovisningsteori, positiv redovisningsteori och ägarstyrningsteori. Här förklarar vi även varför vi har valt att formulera hypoteser utifrån nämnda teorier och varför vi har valt bort andra teorier.

2.1 Vetenskaplig utgångspunkt

Verklighet och kunskap är enligt Sjöholm (1994) två centrala utgångspunkter inom forskningen. Den ena utgångspunkten är idealistisk och brukar benämnas hermeneutisk, vilket innebär att förståelse skapas genom tolkning av verkligheten. Den andra utgångspunkten påminner om det positivistiska synsättet och riktar in sig på att verkligheten är materialistisk. Enligt Saunders, Lewis och Thornhill (2003) innebär positivismen att orsakssamband prövas utifrån befintlig teori med tyngd på objektivitet. Verklighetens beskaffenhet kan då förklaras genom förenklingar och generaliseringar.

Vi har utifrån teorin testat hypoteser, i syfte att falsifiera dem eller ej. Vårt problem har vi ansett angrips bäst med hjälp av empiriskt insamlad data. Detta har skett genom en kvantitativ tvärsnittsansats riktad till ett 70-tal börsbolag. Målet har varit att dra generaliserande slutsatser om varför företag väljer att redovisa leasing på ett visst sätt, vilket har medfört att vår studie är mer positivistisk än hermeneutisk. Positivisterna kritiserar ibland enligt Saunders et al (2003) för sin förenkling av verkligheten. Verkligheten är dock så komplext konstruerad att generaliseringar inte alltid går att undvika (Saunders et al, 2003).

Eftersom vi har en väl definierad fråga, från vilken vi kunde utgå ifrån och använda teorin, är enligt Saunders et al (2003) det vetenskapliga problemets natur förklarande, det vill säga deduktivt. Ett induktivt angreppssätt innebär det motsatta, alltså avsaknad av teori medför att utgångspunkten är verkligheten varifrån teorier växer fram (Saunders et al, 2003). Då vi utnyttjade den omfattande kunskap som redan fanns inom området och vilken kunde appliceras på vår fråga, blev valet ett deduktivt angreppssätt.

Med förankring i befintliga teorier har vi utifrån uppställda hypoteser uttryckt förenklingar och generaliseringar av verkligheten. Med andra ord har de variabler som vi har mätt samband med vårt val av teorier och hypoteser, därmed har vi aktivt valt bort andra variabler. Detta innebär att vissa samband som hade framkommit vid en induktivt angreppssätt kan saknas i denna studie. Enligt Saunders et al (2003) är emellertid den deduktiva ansatsen mest lämplig vid kvantitativa data och ett positivistiskt synsätt, vilket ger vårt metodval ytterligare stöd.

2.2 Val av teori

De teorier som vår studie baseras på är institutionell redovisningsteori, positiv redovisningsteori och ägarstyrningsteori.

Institutionell redovisningsteori försöker enligt Artsberg (1992) ge svar på hur normer växer fram, införlivas och vad som avgör huruvida de efterlevs. I teorin framhävs den institutionella ramen som ett samhälleligt fenomen och redovisningen ses här i relation till samhällsutvecklingen. Teorin har enligt Artsberg (2003) ett öppet angreppssätt och syftet är att komma fram till vilka roller redovisningen, intressegrupper och redovisningsprofessionen har.

Nämnavert är att vi tillämpar den institutionella teorin utifrån ”samhällsnivån”. Det vill säga, vi har valt att se företaget som en institution i samhället, istället för att gå djupare och titta på institutionerna i själva företaget. En konsekvens av detta val är att vi har uteslutit organisationsteorin i vår uppsats.

I den positiva redovisningsteorin fästs tonvikten vid empiriska undersökningar för att kunna förklara och förutsäga chefers redovisningsval och valmöjligheternas ekonomiska konsekvenser (Scott, 2003). En av utgångspunkterna i den positiva redovisningsteorin är att individer agerar utifrån sina egna behov och vill maximera sin ekonomiska nytta (Scott, 2003). Vi ville se om antagandet att företagsledningen har ett egenintresse stämmer vad gäller redovisning av leasing, varför vi har ansett att denna teori är intressant för vår studie.

Nilsson (2002) menar att teorin om ägarstyrning omfattar aspekter på hur företagsledningen är strukturerad utifrån maktbalansen mellan interna och externa intressenter. Då ägarstyrningsteorin har sitt ursprung i agentteorin tar Nilsson (2002) upp den problematik som uppstår när ett företag växer och måste anställa en VD, vilket resulterar i kontrollproblem och agentkostnader, exempelvis bonus. Då vi ville se huruvida ägarstrukturen påverkar valet av redovisningsprincip, ansåg vi teorin lämplig.

Teorin om asymmetrisk information är en aspekt av agentteorin som vi har valt att inte fördjupa oss i. Enligt Riahi-Belkaoui (2000) påverkas den externa redovisningsinformationen av användarnas informationsbehov. Då det enligt Scott (2003) i realiteten ej existerar en perfekt marknad råder asymmetrisk information, vilket bland annat medför att företaget har mer kunskap om den finansiella informationen än vad användarna har. Det skulle ha varit intressant att försöka testa huruvida finans- och kapitalmarknaden klarar av att ”se igenom” redovisningsinformationen och därigenom se om detta styr valet av redovisningsprincip. Vi har inte fördjupat oss i denna infallsvinkel av agentteorin på grund av de begränsningar i tid som vi har varit hänvisade till.

Andra teorier som kan härledas från agentteorin är single-person decision och spelteorin (Scott, 2003). Då teorierna handlar om rationellt beslutstagande, tycker vi att det är tillräckligt med den positiva redovisningsteorin, som belyser vad som styr företagsledningens beslut vad gäller redovisningsprinciper.

Det bör emellertid nämnas att viss kritik riktas mot de teorier som vi valt att använda oss av. Institutionell redovisningsteori kritiserar enligt Artsberg (2003) på grund av att den tar avstånd från den objektiva verklighetsuppfattningen. Agentteorin, varifrån den positiva redovisningsteorin och ägarstyrningsteorin härstammar, kritiserar därför att dess antaganden anses vara alltför förenklade (Artsberg, 2003).

Vad gäller de teorier som vi studerat, har vi inom den positiva redovisningsteorin använt oss av litteratur av Watts, Zimmerman och Scott och inom den institutionella teorin främst litteratur av Artsberg. Detta kan för vår teoridel innebära att full objektivitet inte har uppnåtts, då vår litteraturstudie på grund av tidsaspekten begränsats. Den institutionella redovisningsteorin engagerar emellertid, enligt Artsberg (2003), många forskare som var och en förmedlar sin aspekt på redovisningen. Vi har sett att Artsberg i sin litteratur har redogjort både för sin egen och för andra forskares studier inom institutionell redovisningsteori, varför Artsbergs litteratur har prioriterats.

2.3 Kapitelsammanfattning

Vi vill med vår uppsats utifrån teorin belysa och testa hypoteser om varför företag väljer att redovisa leasing på ett visst sätt, vilket leder till att vi har ett positivistiskt synsätt. Eftersom vi har en väl definierad fråga där vi kan utgå ifrån och använda teorin är det vetenskapliga problemets natur förklarande, det vill säga deduktivt. De teorier som vår studie baseras på är institutionell redovisningsteori, positiv redovisningsteori och teori om ägarstyrning. Institutionell redovisningsteori försöker ge svar på hur normer växer fram, införlivas och vad som avgör huruvida de efterlevs. I den positiva redovisningsteorin fästs tonvikten vid att förklara och förutsäga chefers redovisningsval och valmöjligheternas ekonomiska konsekvenser. Ägarstyrningsteorin visar olika aspekter på hur företagsledningen är strukturerad utifrån maktbalansen mellan olika interna och externa intressenter. Vi har valt bort single-person decision teorin, spelteorin och hur användarnas behov av redovisningsinformation påverkar redovisningens utformning.

3. REDOVISNINGSTEORI

---

*För att få förståelse för varför man redovisar finansiell leasing off-balance förmedlar vi först olika syn på vad som är syftet med redovisning. Därefter tittar vi på **institutionell teori** – där först god redovisningssed och rättvisande bild förklaras, regler för hur leasing redovisas samt övergripande hur valet av redovisningsprincip påverkar utseendet på finansiella rapporter och nyckeltal. Därefter redogörs för olika läror om hur normer uppkommer och införlivas. I anslutning till detta relaterar vi teorin om hur **ägarstyrning** påverkar normer och val av redovisningsprinciper. Med fokus på hur valet av redovisningsprincip influeras av opportunistiskt beteende, fortsätter vi sedan med **positiv redovisningsteori**. Avslutningsvis sammanfattas de hypoteser som vi formulerar utifrån teorin i detta kapitel.*

3.1 Redovisningens syfte

Det finns olika åsikter om vilken funktion redovisningen ska ha. Paton och Littleton (1940) framhäver enligt Artsberg (2003) det så kallade förvaltarshipsinriktade synsättet. Med detta menas att redovisningen ses som intressenternas instrument för kontroll och övervakning av företagsledningen. Enligt Artsberg menar Paton och Littleton att företagsledningen kan ha ett konkurrerande egenintresse. Jönsson (1985) beskriver tre ansatser där redovisningens syften utkristalliseras. Den *klassiska ansatsen* söker en objektiv grund att bygga vinstmätningen på, som ofta ställs i relation till företagsledningens subjektiva värdering av tillgångsvärden. Detta kan leda till att de externa intressenternas behov av tillförlitlig information ställs i konflikt mot företagsledningens förmodade vilja att manipulera med informationen (Jönsson, 1985).

Ijiris (1983) sätt att se på den klassiska ansatsen skiljer sig enligt Artsberg (1992) något från det ovan sagda. Ijiri med sin syn på relationens betydelse ser till den beteendemässiga aspekten och menar att redovisningen primärt ska kontrollera den redovisningsskyldiges beteende. Det behövs enligt Ijiri en kontrollfunktion i form av en revisor som ser till att företaget ger en rättvisande bild av den redovisningsskyldiges prestation. Av Ijiris resonemang följer enligt Artsberg (1992) att det är redovisningsskyldigheten som skiljer redovisningen från andra informationssystem.

Utifrån kapitalmarknadsperspektivet ses redovisningen enligt Nilsson (2002) som ett hjälpmedel för framtidsinriktade ekonomiska beslut. Detta sätt att se på redovisningen har enligt Nilsson sitt ursprung i en rapport från 1970-talet, den så kallade Trueblood-rapporten, vilken är utfärdad av Trueblood-kommittén inom American Institute of Certified Public Accountants. I rapporten betonas redovisningens informationsroll visavi kapitalmarknaden (AICPA, 1973; Nilsson, 2002). I ansatsen *beslutsanvändbarhet* anknyter Jönsson (1985) till Trueblood-rapporten och menar att det är viktigt att normgivarna ser användarnas behov av

information och förutsättningar för att kunna använda informationen. Redovisningen ska alltså ha en serviceroll. Slutligen för Jönsson fram att utgångspunkten i *information economics* är att det finns en användare som har nytta av redovisningsinformationen till hjälp för sitt beslutsfattande. Informationen ses här som en vara, där utbud och efterfrågan regleras av marknaden (Jönsson, 1985).

Det framträder enligt Jönsson (1985) två funktioner som kärnan i redovisningen, dels information för klargörande av ansvarsfrihet/utvärdering och dels information för framtidsinriktade ekonomiska beslut. Smith (2000) knyter an till dessa två funktioner genom att ge redovisningen en förmedlande roll, det vill säga att den externa redovisningen kan ses som ett språk som förmedlar uppgifter om företagets ställning och resultat. I större aktiebolag beviljas ansvarsfrihet genom revisorns granskning och bolagsstämmans beslut eftersom ägarna inte själva har möjlighet att utvärdera företagsledningens effektivitet (Smith, 2000).

Vidare använder aktiemarknaden enligt Smith (2000) redovisningen som underlag för att prognostisera tänkbara framtidsscenarier vad gäller till exempel möjligheter till utdelning och värdetillväxt. Smith menar även att om företaget vill låna kapital använder kreditgivare sig av redovisningen för att bedöma kreditrisken, med andra ord risken att företaget inte kan infria sina betalningsförpliktelser. För att avgöra företagets framtid nyttjar marknaden bland annat soliditetsmått och lönsamhetsmått, vilka delvis kan bedömas utifrån den historiska utveckling som kommit att uttryckas i redovisningen (Smith, 2000).

Artsberg (1992) framhäver redovisningens kalkylativa egenskaper. Med kalkylativa egenskaper menas enligt Artsberg att redovisningen har ekonomiska konsekvenser, vilka ger redovisningen en fördelningsroll. Indirekt kan ekonomiska konsekvenser uppkomma när investerare allokerar sina resurser. Direkta ekonomiska konsekvenser uppstår när valet av redovisningssätt avgör om kapital ska stanna i företaget eller delas ut till ägarna (Artsberg, 1992).

3.2 Institutionell teori

Institutionerna som de beskrivs av North (1993) är de restriktioner eller spelregler i ett samhälle som ger vägledning för samspelet mellan människor. Formella institutioner är regler utformade av människan och de informella är till exempel beteendenormer. Vidare menar North att restriktionerna utgör en ram inom vilken det mänskliga samspelet försiggår. Utifrån dessa ramar utvecklas organisationer såsom politiska (politiska partier, kommunfullmäktige, verk för uppställande av regler) ekonomiska (företag, fackföreningar), sociala (klubbar, idrottsföreningar) och utbildningsenheter (skolor, universitet). Organisationer bildas för specifika syften och hålls samman av individer med gemensamma mål att uppnå. Dessa organisationer, i sin strävan att uppnå sina mål, påverkar utvecklingen och är betydelsefulla medel för institutionella förändringar (North, 1993).

3.2.1 God redovisningssed och rättvisande bild

Den institutionalia, det vill säga de ramar, regler och restriktioner som brukas inom redovisningsområdet utgörs av lagstiftning och redovisningspraxis (Artsberg, 2003). De ledande normgivarna i Sverige är Bokföringsnämnden, Redovisningsrådet och FAR (Nilsson, 2002).

På den internationella arenan är IASB, International Accounting Standards Board, den dominerande organisationen med målsättning att harmonisera och skapa global acceptans genom publicering av redovisningsnormerna IFRS, International Financial Reporting Standards. IASB samarbetar med nationella normgivare världen runt och i detta samarbete är det amerikanska FASB (Financial Accounting Standards Board) en av de mest inflytelserika organisationerna (Nilsson, 2002). Redovisningsrådets rekommendationer utformas med utgångspunkt från IASB, vilka baseras på en föreställningsram, *Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements*, på svenska; *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter*. Föreställningsramen är utarbetad av IASB:s föregångare IASC, International Accounting Standards Committée. IASC utformade IAS, International Accounting Standards, vilka idag benämns IFRS (Redovisningsrådet, 2003).

Syftet med föreställningsramen och Redovisningsrådets rekommendationer är att skapa redovisningsprinciper som ger relevant och jämförbar information till företagets intressenter, främst kapitalmarknaden. EU har beslutat att från och med år 2005 ska alla börsnoterade bolag tillämpa IAS/IFRS i sin koncernredovisning (FAR:s redovisningskommitté, 2002). Redovisningsrådets inriktning är att rekommendationerna ska följa IASB:s rekommendationer och avvikelser från dessa får förekomma endast om starka skäl föreligger, såsom att den svenska lagen hindrar redovisning enligt IASB:s rekommendationer (Nilsson, 2002; Redovisningsrådet, 2003)

Svenska börsbolag ska rätta sig efter Bokföringslagen samt upprätta årsredovisning enligt Årsredovisningslagen. Både Årsredovisningslagen och Bokföringslagen är ramlagar och i dessa hänvisas till god redovisningssed. Begreppet anses utgöra normgivningens allmänna grund (Nilsson, 2002). Enligt förarbetena till den nuvarande Bokföringslagen har normgivarna och gällande praxis numera fått en starkare roll, vilket tydliggörs genom att god redovisningssed utvecklats till ”*en allmänt rättslig standard grundad på förekommande praxis och rekommendationer*” (prop. 1995/1996:10). Enligt Artsberg (2003) görs hänvisning till god redovisningssed för utfyllnad av lagen på de områden där detaljregler ej anses tillämpliga. När redovisningsförändringarna eskalerar har lagstiftningen enligt Artsberg svårt att hinna med och därför kompletteras de med god redovisningssed. Artsberg menar att god redovisningssed bör fastställas genom expertis på redovisningsområdet och genom uttalanden från branschorganisationer. Branschens uttalanden framhålls som viktiga eftersom branschens olika särförhållanden måste beaktas inom redovisningen (Artsberg, 2003).

I nuvarande Årsredovisningslag stadgas att redovisningen ska upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av företaget. Om avvikelse från råd eller rekom-

mendationer krävs för att ge en rättvisande bild ska tilläggsupplysning lämnas. Det är alltså tillåtet att avvika från god redovisningssed om det ger en mer rättvisande bild under förutsättning att lagen inte överträds. Med andra ord, det presumeras enligt Artsberg (2003) att redovisning upprättad enligt lagstiftningen ger en rättvisande bild.

För att uppnå en rättvisande bild tydliggör Smith (2000) att det med utgångspunkt från kapitalmarknadens informationsbehov ställs vissa kvalitetskrav på redovisningen. Dessa egenskaper framgår av *Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter*. Egenskaperna som beskrivs i föreställningsramen är *relevans, jämförbarhet och tillförlitlighet*. Smith (2000) förklarar att *relevant* redovisningsinformation är information som är användbar vid beslutsfattande och karaktäriseras av begriplighet och aktualitet. För att *jämförbarhet* ska erhållas krävs konsistens i redovisningen mellan dels olika företag och dels mellan nuvarande år och tidigare år. Konsistens betyder att företagen bör redovisa likartade affärshändelser på samma sätt. *Tillförlitlighet* handlar om redovisningens avbildningsförmåga, det vill säga dess förmåga att avbilda en ekonomisk verklighet och fångas upp med begreppen verifierbarhet respektive validitet. Med verifierbarhet menar Smith att det ska kunna styrkas med verifikationer att transaktioner har ägt rum. Validitet innebär enligt Smith att det ska finnas en överensstämmelse mellan språk och verklighet. De egenskaper som krävs för detta är neutralitet (en sann bild av företaget eftersträvas), fullständighet (alla väsentliga affärshändelser ska redovisas), väsentlighet (information som är betydelsefull för användarnas beslut ska tas upp) och "substance over form", som förklaras närmare nedan (Smith, 2000).

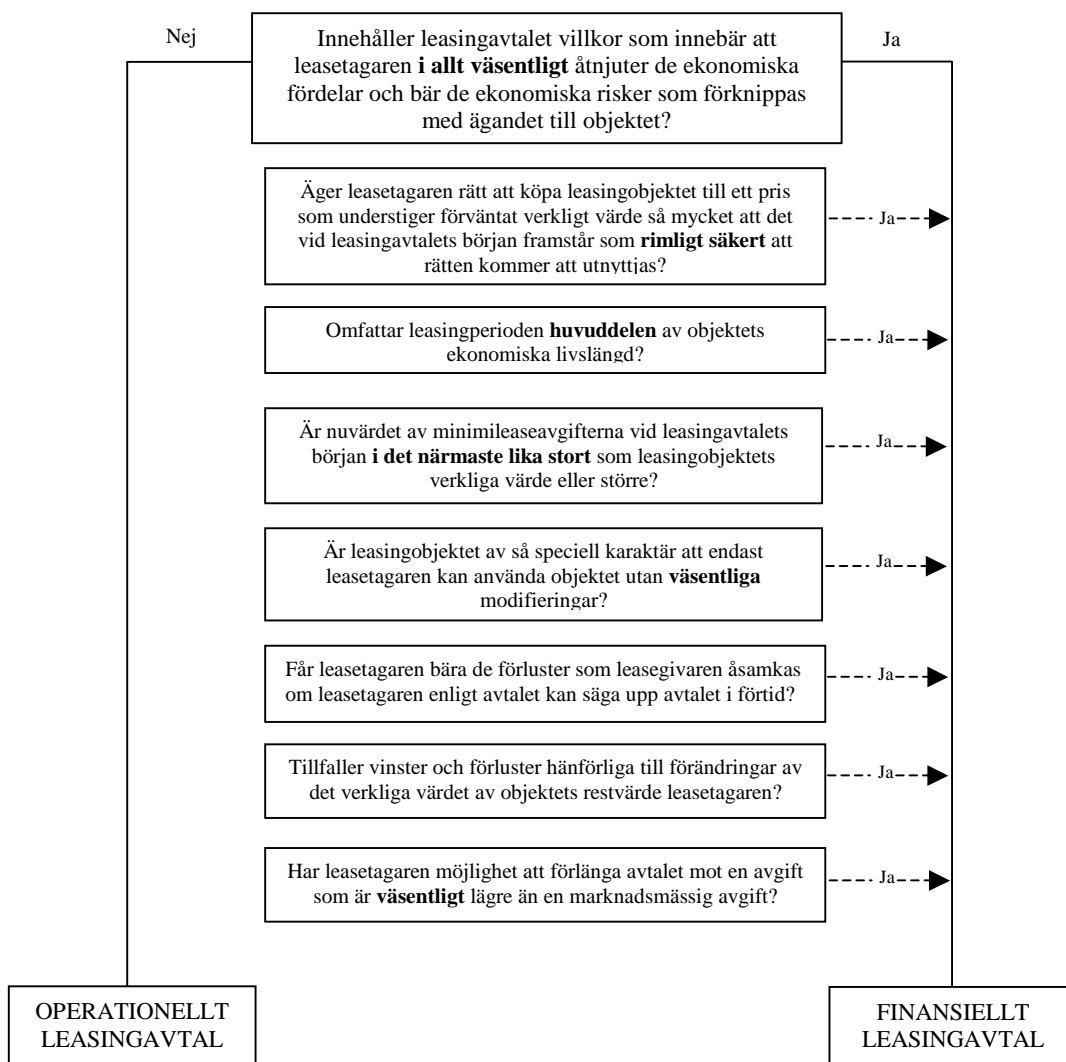
3.2.2 Substance over form

Ett av kraven för validitet är "substance over form". Detta innebär enligt Smith (2000) att om en affärshändelses ekonomiska innebörd skiljer sig från det formella, bör den redovisas efter substansen – den ekonomiska innebörden. Avtalets ekonomiska innebörd är centralt vid klassificering av leasing och dess påverkan på den finansiella informationens utseende är betydande enligt Smith. Ett ingånget avtal vars innebörd är finansiell leasing och som redovisas efter form, påverkar varken tillgångar eller skulder i balansräkningen, trots att man faktiskt skaffat sig en tillgång och ådragit sig en skuld (Smith, 2000). Enligt Artsberg (1995) anser normgivare att balansräkningen är viktig och borde fokuseras mer, till skillnad från företagen där ett visst motstånd kan skönjas. Av kosmetiska skäl menar Smith (2000) att företag kan ha intresse av att redovisa ett leasingavtal efter form snarare än efter substans.

3.2.3 Redovisning av leasing – RR 6:99

Klassificering av leasingavtal - operationell eller finansiell leasing? Redovisningsrådets rekommendation 6:99 ska tillämpas på koncernnivå enligt Redovisningsrådet (2003). Rekommendationens tillämpning åskådliggörs grafiskt nedan (figur 1) och ger viss ledning vid klassificeringen. Som framgår av figuren är kriterierna formulerade som ett antal ja eller nej frågor. Om det visar sig att någon fråga be-

svaras jakande i klassificeringsmallen, ska leasingavtalet redovisas som finansiellt (Redovisningsrådet, 2003). Lägga märke till de markerade orden i bilden. En del ord och begrepp angående leasingredovisning förklaras i bilaga 1.

Figur 1. Klassificering av leasingavtal (Redovisningsrådet, FAR:s Samlingsvolym 2003 s 713)

Haldorsson och Jonsson (1997) menar att kriterier innehållande formuleringar såsom ”i allt väsentligt”, ”rimligt säkert”, ”huvuddelen”, ”i det närmaste lika stort”, ur en praktisk synvinkel kan ge upphov till en tillämpning av rekommendationen som inte är objektiv. Följden kan således bli att företagen kan utnyttja möjligheten att kringgå den legaldefinition av finansiell leasing som rekommendationen erbjuder (Haldorsson och Jonsson, 1997).

Ett leasingavtal som har klassificerats som finansiellt innebär enligt RR 6:99 för leasetagaren att balansräkningen ökar i omslutning.

Finansiella leasingavtal (RR 6:99 p 13 – p 23):

- Objektet redovisas i balansräkningen dels som anläggningstillgång, dels som skuld.
- Skulden utgörs av förpliktelsen att i framtiden betala leasingavgifter.
- Både tillgången och skulden ska vid leasingperiodens början redovisas till det lägsta av verkligt värde och nuvärdet av minimileaseavgifterna.
- Leasingbetalningarna fördelas mellan ränta och amortering av skulden.
- Avskrivningar av objektet ska göras enligt samma principer som för andra anläggningstillgångar.
- Om man kan fastställa att äganderätten vid slutet av leasingperioden övergår till leasetagaren är avskrivningstiden den förväntade nyttjandeperioden.
- Då det inte kan fastställas att äganderätten vid slutet av leasingperioden övergår till leasetagaren, är avskrivningstiden den kortaste av leasingperioden och nyttjandeperioden (Redovisningsrådet, 2003).

Det operationella leasingavtalet däremot, medför enligt reglerna i RR 6:99 att leasingobjektet inte aktiveras i balansräkningen.

Operationella leasingavtal (RR 6:99 p 26 – p 27):

- Redovisas i resultaträkningen.
- Leasingavgiften (exklusive avgifter för service, försäkring och underhåll) fördelas linjärt över leasingperioden såvida inte ett annat systematiskt sätt bättre återspeglar användarens ekonomiska nytta över tiden (Redovisningsrådet, 2003).

I uppsatsen varierar följande uttryck vilka alla har samma betydelse: *redovisning av finansiell leasing off-balance*, *redovisning av finansiell leasing som operationell* och *redovisning av finansiell leasing utanför balansräkningen*.

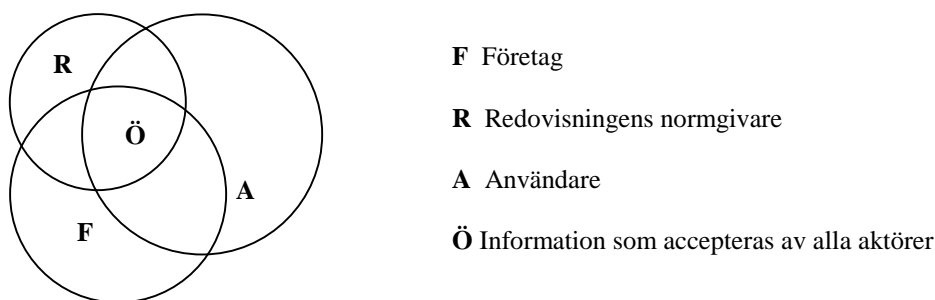
Smith (2000) klarlägger redovisningseffekterna av leasingavtalets klassificering. Resultateffekterna kan enligt Smith skilja sig åt för operationell respektive finansiell leasing. Ett finansiellt leasingavtals belastning på resultaträkningen är beroende av räntans storlek och vilken metod för avskrivning som används. När skulden amorteras sjunker räntan och detta medför att resultateffekten blir mindre ju längre tiden går, givet att linjär avskrivning tillämpas. Avskrivningarna kan emellertid anpassas med den så kallade annuitetsmetoden, så att resultateffekterna blir desamma som om avtalet redovisas som operationellt. Detta beräknings sätt innebär att summan av avskrivning och ränta är lika stort varje år (Smith, 2000).

Det ska framhållas att balanseffekterna enligt Smith emellertid blir helt annorlunda vid ett finansiellt leasingavtal än vid ett operationellt leasingavtal. Detta gäller oavsett vilken ränta eller avskrivningsmetod som skulle ha använts om avtalet klassificerats som finansiellt. Balansomslutningen ökar när avtalet redovisas som finansiellt vilket medför att nyckeltal där balansomslutningen tas med i beräkningen får ett annat utseende än om avtalet redovisas operationellt. Följaktligen blir konsekvensen exempelvis att soliditetsmått ser lägre ut och att skuldsättningsgraden ser högre ut än om avtalet redovisats som operationellt (Smith, 2000).

Som framgår av RR 6:99 p 24 och p 28 är det omfattande upplysningskravet för operationell respektive finansiell leasing i viss mån detsamma för de två alternativen. Det kan utläsas av p 24 och p 28 att oavsett om avtalet har klassificerats som operationellt eller finansiellt ska en allmän beskrivning ges av väsentliga leasingavtal som leasetagaren ingått (Redovisningsrådet, 2003).

3.2.4 Normbildning och införlivning av normer

Aktörerna på redovisningsmarknaden består enligt Riahi-Belkaoui (2000) av redovisningens normgivare, företagen och användarna. Aktörernas olika åsikter gällande vilket mål redovisningsinformationen ska ha styr enligt Riahi-Belkaoui innehållet i de finansiella rapporterna. Den information som företagen (F) producerar styrs mycket av vilken information som användarna (A) efterfrågar och anser vara relevant. Användare av informationen kan exempelvis vara aktieägare och övriga investerare. Informationen i årsredovisningen är ett sätt för företagen att förmedla sina styrkor till användarna och därmed kan företagen legitimera sig själva. Som motvikt till företagets syfte med redovisningen finns redovisningens normgivare (R). Exempel på normgivare är enligt Artsberg (2003) Redovisningsrådet, IASB och revisorer. Revisorerna påverkar enligt Riahi-Belkaoui (2000) innehållet i rapporterna genom att kontrollera att informationen följer de lagar, redovisningsprinciper och rekommendationer som finns (Riahi-Belkaoui, 2000).

Figur 2. Redovisningsmarknaden (Riahi-Belkaoui, Accounting Theory, s 115 – 117 samt egen bearbetning)

I figur 2 åskådliggörs intressekonflikten mellan de olika aktörernas åsikter om vad redovisningen ska förmedla. Det överlappande området (Ö) illustrerar enligt Riahi-Belkaoui den redovisningsinformation som är allmänt accepterad. Det vill säga, den av företagen producerade informationen accepteras, som uppfyller normgivarnas krav och som användarna anser vara relevant (Riahi-Belkaoui, 2000).

Aktörernas olika inflytande styr enligt Artsberg (2003) resultatet av normbildningen. Olika intressen inom redovisningen leder till en politisk process som tar sig uttryck i förändringar av redovisningsreglerna (Horngren, 1973; Zeff, 1978; Watts och Zimmerman, 1979; Jönsson, 1985; Artsberg, 1992). Hussein (1981) menar att en nyskapande process kräver ett missnöje med nuvarande redovisningslösning, vilket leder till att en alternativ metod efterfrågas och en innovationsprocess för normbildningen kan börja. Enligt Artsberg (2003) menar Hussein (1981) att redovisningsförändringarna är en process över tiden där olika sociala,

tekniska, politiska och ekonomiska faktorer har betydelse för normbildningen. För att de nya redovisningsreglerna ska legitimeras och accepteras krävs förhandlingar och kompromisser (Hussein, 1981). Resultatet av denna normbildningsprocess som Hussein beskriver medför sannolikt enligt Artsberg (2003) att en auktoritativ regel, exempelvis en rekommendation, fastställs. Artsberg (2003) menar dock att införlivningen av rekommendationerna påverkas av de val som företagen gör vid den praktiska tillämpningen.

Enligt Artsberg (1992) utvecklar företagen redovisningsregler till förmån för sig själva genom intressegrupper såsom branschorganisationer, vilket resulterar i att branschpraxis inom redovisningsområdet utvecklas. Powell och DiMaggio (1991) menar att företag som tillhandahåller kunderna likartade produkter och tjänster tvingas att agera på ett likartat sätt. Således skapar branschen en representativitet vilken beror på att företagen befinner sig inom samma så kallade organisationsfält (Powell & DiMaggio, 1991). I proposition (1995/1996:10) föreskrivs att god redovisningssed ibland kan bestämmas branschvis. I propositionen stadgas vidare att vid sidan av ramlagarna, Redovisningsrådets rekommendationer och Bokföringsnämndens allmänna råd förekommer på redovisningsområdet en betydande kompletterande normgivning. Denna sker delvis genom statliga myndigheter, delvis genom andra organ (prop. 1995/1996:10).

Hypotes (h₁): Företagen redovisar finansiell leasing off-balance därför att de följer branschpraxis.

I proposition (1995/1996:10) stadgas att Redovisningsrådet är en partsammansatt organisation som har tillkommit för att öka acceptansen för rekommendationer, framförallt inom näringslivet. Redovisningsrådets rekommendationer är en harmonisering av IASB:s internationella rekommendationer och den nuvarande leasingrekommendationen har enligt Redovisningsrådet (2003) sitt ursprung i internationella rekommendationer och principer. Därmed är leasingrekommendationen indirekt utformad av IASB. Artsberg (1992) klargör att det är IASB som formulerar redovisningsrekommendationerna och det är de enskilda länderna som ska ändra sin redovisning.

Artsberg (2003) menar att normgivarnas ambition att driva på institutionaliseringen med principiella anledningar inriktas på att säkerställa att redovisningen är tillförlitlig och relevant. Young (1994) menar dock enligt Artsberg (2003) att i praktiken utvecklas inte regler ur övergripande principer som det är tänkt att fungera i normgivarnas föreställningsramar. Artsberg och Zeff (2002) hävdar att reglerna inte följs på det sätt som normgivarna åsyftat om redovisningslösningarna medför negativa ekonomiska konsekvenser. De ekonomiska konsekvenserna medför att företagens påtryckningar inom normgivningen tilltar (Artsberg & Zeff, 2002).

Det finns enligt Artsberg (1992) en föreställning om att redovisningen är ett informationsverktyg som kostnadsfritt ska vara tillgängligt för alla beslutstagare. Artsberg menar dock att information inte är gratis. Någon måste betala, antingen för att få information eller för konsekvensen av att inte få den (Artsberg, 1992).

Redovisningsregler följs enligt Östman (1997) inte på ett tillfredsställande sätt, om företagen anser att det kostar att producera informationen.

Östman (1997) menar att det saknas ett kraftfullt sanktionssystem som främjar efterlevnaden av normerna. En sanktion som kan bli aktuell för börsnoterade företag är utestängning från börsen, om ett bolag avviker från det så kallade börskontraktet. På Stockholmsbörsens hemsida informeras att för noterade bolag gäller ett omfattande regelverk. Den grundläggande byggstenen är noteringsavtalet i vilket bolagens informationskrav till marknaden regleras (Stockholmsbörsen, 2003). Företag noterade på Stockholmsbörsen som inte följer redovisningsregler kan utestängas från börsen (N. Liljedahl, personlig kommunikation, 9 december, 2003).

Cassel (1996) menar att revisorerna har makt över företagens efterlevnad av lagar och rekommendationer. Ett företag som inte följer normerna kan sanktioneras med en oren revisionsberättelse och därmed kan revisorerna förmå den redovisningsskyldige att redovisa enligt de regler som gäller (Cassel, 1996).

Hypotes (h₂): Företagens redovisning av leasing påverkas av revisorns bedömning.

3.2.5 Normer för ägarstyrning

I stora börsnoterade företag med spritt ägande har många av de regelverk och beslutsstrukturer som gäller ifrågasatts. Det gäller bland annat företagsledningarnas belöningsystem som efter skandaler skapat en daglig debatt (Nilsson, 2002).

Med ägarstyrning, eller internationellt Corporate Governance, menas vanligtvis enligt Nilsson (2002) olika aspekter på hur företagsledningen är strukturerad utifrån maktbalansen mellan olika interna och externa intressenter.

Nilsson (2002) menar att forskning inom området grundar sig på agentteorin, vilken innebär att ägaren (principal) anställer en VD (agent) och då drar på sig så kallade agentkostnader, för att agenten ska handla i principalens intresse. Exempel på sådana kostnader är belöningsystem och kostnader för utökad revision. Vidare menar Nilsson att i ett företag som ägs och styrs av en entreprenör sammanfaller egenintresset och företagsintresset men när företaget växer och en VD måste anställas, uppstår dessa agentkostnader.

Bonus- och optionsprogram är ofta kopplade till mätbara mål som exempelvis vinst, avkastning på eget kapital eller kassaflöde (Nilsson, 2002). Detta medför risk för moral hazard, vilket innebär ett förtroendegap mellan ett företags ägare och dess ledare och har sin orsak i asymmetrisk information. Enligt Nilsson ligger risken i att genom sin kontroll över redovisningen och goda kontakter med revisorerna, agerar den verkställande företagsledningen manipulativt med de redovisningsmått som ligger till grund för belöningsystemen. Särskilt tydligt blir det i

stora företag med diffus ägarbild, där den verkställande ledningen kan dominera. För att motverka detta måste ägarna till företaget ta större aktiv del i verksamheten. Deltagandet på bolagsstämmorna är oftast lågt, vilket medför att ägar kontrollen blir svag (Nilsson, 2002).

Normer för ägarstyrning har börjat växa fram (Nilsson, 2002). I Sverige har SARF (Aktiespararna) gett ut rapporten "Aktiespararnas Ägarstyrningspolicy". Nilsson menar att den är tänkt att bli ett riktmärke för Stockholmsbörsens noterade företag och börjar betraktas som en del av en svensk "best practice". Vidare kommer enligt Nilsson rapporten sannolikt att infogas i registreringskontrakten för de olika listorna på börsen.

Nilsson (2002) uppger att några av punkterna i SARFs rapport är att styrelsen bör vara självständig och oberoende mot företagsledningen, VD bör vara den enda tjänstemannen i styrelsen och att arbetande styrelseordförande ej bör förekomma. Vidare hävdar Nilsson att SARF är positiva till aktieäggande i styrelsen, men att styrelseledamöterna inte bör delta i optionsprogram. I december 2003 utkom den fjärde revisionen av Ägarstyrningspolicyn (Aktiespararna, 2003).

Hypotes (h₃): Företag med diffust ägande redovisar finansiell leasing off-balance.

Då Redovisningsrådets leasingrekommendation baseras på en internationell redovisningsrekommendation från IASB, kan skälet till den bristfälliga efterlevnaden bero på harmoniseringsproblem (Artsberg 1992; Redovisningsrådet 2003). Utifrån detta antar vi att företag som har en stor andel utländskt ägande lättare accepterar leasingrekommendationen än vad företag med stor andel inhemskt ägande gör.

Hypotes (h₄): Företag med utländskt ägande aktiverar finansiell leasing i balansräkningen.

3.3 Positiv redovisningsteori

Enligt Scott (2003) utgår den positiva redovisningsteorin från att företag försöker organisera sig så effektivt som möjligt för att maximera sina förutsättningar för överlevnad. Den mest optimala organisationen är beroende av olika både externa och interna faktorer. Sådana faktorer kan vara rättslig och institutionell miljö, företagets teknologi och graden av konkurrens i industrin (Scott, 2003).

Scott (2003) menar vidare att ett företag kan ses som ett nät av olika sorters avtal, kontrakt med chefer, anställda, leverantörer etcetera. Organisationen strävar efter att försöka minimera de kostnader som uppkommer i samband med dessa avtal. Dessa kostnader kan bestå av till exempel kostnader för förhandling och uppföljande av avtalen. Många av dessa avtal, exempelvis bonusavtal, är kopplade till olika sorters redovisningsvariabler (Scott, 2003).

Det hävdas enligt Watts och Zimmerman (1990) att företagets val av redovisningsprinciper grundar sig i att det vill uppnå och behålla en effektiv styrning. En effektiv styrning kräver så låga transaktionskostnader och avtalskostnader som möjligt. Transaktionskostnaderna kan reduceras genom redovisningsprinciper som ger marknaden full information och därigenom minska investerarens oro för adverse selection, vilket innebär risk för felinvesteringar. Watts och Zimmerman menar att principer som ger marknaden full information kan minska korrelationen mellan företagets prestation och chefernas insats. Detta leder till ökade kostnader för kontroll i syfte att uppnå målöverensstämmelse och undvika moral hazard. För att försöka reducera de totala kostnaderna för transaktioner och avtal måste således en sorts kohandel bedrivas (Watts & Zimmerman, 1990).

Scott (2003) anser att chefer bör medges flexibilitet att kunna välja mellan olika redovisningsprinciper, så de ska kunna anpassa företaget till nya eller oförutsedda omständigheter. Denna flexibilitet öppnar dock upp en möjlighet för opportunistiskt beteende hos chefer, det vill säga cheferna väljer redovisningsprinciper som passar deras egna behov istället för företagets (Scott, 2003).

Det antas enligt Watts och Zimmerman (1978) att chefer är rationella, med andra ord att om de får möjlighet kommer de att välja redovisningsprinciper som bättre passar deras egna behov. De strävar således efter att maximera sin egen förväntade nytta. Det är inte säkert att cheferna i alla lägen försöker maximera företagets vinst, utan endast när de antar att det ligger i deras eget bästa intresse. Vidare menar Watts och Zimmerman att opportunistiskt beteende kommer att tas i beaktande när arvodesavtal förhandlas fram. Företaget kommer att försöka prisskydda sig genom att sänka chefens formella arvode med samma värde som det förväntade opportunistiska beteendet kostar. Watts och Zimmerman menar också att med tanke på konkurrensen mellan chefer på arbetsmarknaden kommer de att vara villiga att arbeta för en lägre ersättning så länge de kan öka sin nytta genom opportunistiskt beteende. Kontentan av dessa typer av arvodesavtal är att chefer kommer att ha incitament att bete sig opportunistiskt så länge de har möjlighet att fritt välja mellan olika redovisningsprinciper (Watts & Zimmerman, 1978).

Den optimala sammansättningen av olika redovisningsprinciper representerar en kompromiss enligt Scott (2003). Å ena sidan kommer en strikt sammansättning utan flexibilitet att reducera möjligheten för opportunistiskt beteende bland chefer. Samtidigt ådrar företaget sig kostnader då de inte kan möta oförutsedda omständigheter genom att ändra redovisningsprinciperna. Genom att å andra sidan ge cheferna flexibilitet kan kostnaderna minskas då förändrade omständigheter uppstår. Som konsekvens härav kan dock företaget utsättas för ökade kostnader på grund av opportunistiskt beteende hos cheferna (Scott 2003).

På basis av den opportunistiska formen framträder enligt Watts och Zimmerman (1986, 1990) tre olika antaganden:

Det antas att chefer i företag med *bonusavtal* är mer benägna att välja redovisningsprocedurer som flyttar inkomster från framtida perioder till den aktuella perioden, *ceteris paribus*. Watts och Zimmerman påstår att precis som alla andra vill företagschefer ha ett högt arvode. Om deras arvode, åtminstone till en viss del,

består av en bonus relaterad till avkastningen, kan de välja redovisningsprinciper som medför ökad avkastning och därmed högre bonus. Denna process att öka tillväxten av kapitalet, medför att de framtida rapporterade vinsterna (och bonusen) blir lägre, ceteris paribus (Watts & Zimmerman, 1986, 1990).

Om bonus kopplas till avkastning kan således ett opportunistiskt beteende visa sig hos chefer, som då väljer redovisningsprinciper för att maximera den egna nyttan.

Hypotes (h_5): Företag som kopplar bonusavtal till redovisningen får opportunistiska chefer som redovisar finansiell leasing off-balance.

I antagandet om *låneavtal* hävdar Watts och Zimmerman (1986, 1990) att om företag är nära att bryta redovisningsbaserade klausuler i låneavtal, kommer redovisningsprocedurer som flyttar inkomster från framtida perioder till den aktuella perioden att väljas, ceteris paribus. De flesta låneavtal innehåller klausuler som innebär att företaget måste hålla sig inom vissa gränser gällande till exempel skuldsättningsgrad. Om sådana klausuler bryts kan detta leda till olika sorters sanktioner såsom restriktioner på utdelning eller ytterligare lån. Watts och Zimmerman menar vidare att för att undvika överträdelse av klausulen, kommer företaget att välja redovisningsprinciper som håller exempelvis skuldsättningsgraden under den gräns som avtalats. Om företaget är farligt nära insolvens, eller till och med redan är insolvent, kommer det att vara mer benäget till ett sådant beteende. Med andra ord kommer, enligt Watts och Zimmerman, företagets strävan efter ett gott förtroende medföra ett val av redovisningsprincip som höjer soliditeten och sänker skuldsättningsgraden. Ett gott förtroende underlättar för företaget att låna kapital i exempelvis banker. Om aktiemarknaden tror att den får tillbaka kapitalet i form av utdelning, kommer det att vara lättare för företaget att genomföra nyemissioner (Watts & Zimmerman, 1986, 1990).

Hypotes (h_6): Företag som vill ha kapitalmarknadens förtroende redovisar finansiell leasing off-balance.

I antagandet om *politisk kostnad* påstår Watts och Zimmerman (1986, 1990) att desto större politiska kostnader ett företag förväntas att stå inför, desto troligare att redovisningsprinciper som skjuter upp inkomsterna från aktuell period till framtida perioder kommer att väljas, ceteris paribus. Det ska framhållas att detta antagande endast håller för stora företag eftersom politiska beslut och samhällsförändringar här ger stort genomslag (Watts & Zimmerman, 1990). Politiska kostnader kan enligt Watts och Zimmerman (1986, 1990) locka till sig uppmärksamhet från media och konsumenter. Sådan uppmärksamhet kan snabbt utvecklas till politisk hetta runt företaget och politiker kan som motaktion välja att svara med avgifter och regleringar. Watts och Zimmerman menar vidare att när företag uppfattas som stora och med mycket makt kan de få högre förväntningar på sig, vilket i sin tur leder till ökade politiska kostnader i form av till exempel ökat

miljöansvar. Således kan ett stort företag ha incitament att använda redovisningen som ett politiskt verktyg (Watts & Zimmerman, 1986, 1990).

Hypotes (h₇): Stora företag följer redovisningsregler för att undvika politiska kostnader.

Scott (2003) framhåller att de tre hypoteserna även kan framställas ur ett effektivt kontraktsperspektiv. Detta under förutsättningen att arvodeskontrakt och interna kontrollsystem begränsar opportunistism och motiverar chefer att välja redovisningsprinciper som minimerar företagets transaktionskostnader och kontraktskostnader. Scott menar vidare att samma redovisningsprincip således kan väljas även på grund av effektivitetsskäl, om principen resulterar i ett mer effektivt sätt att motivera chefen. Följaktligen kan ett företags val av olika redovisningsprinciper grunda sig i antingen opportunistiskt beteende eller effektivitetsskäl (Scott, 2003).

3.4 Sammanfattning av hypoteser

Nedan följer en sammanfattning av de hypoteser som vi har formulerat utifrån redogjord teori, därtill en kortfattad teoretisk argumentation för var och en av hypoteserna:

Hypotes (h₁): Företagen redovisar finansiell leasing off-balance därför att de följer branschpraxis.

Hypotes (h₂): Företagens redovisning av leasing påverkas av revisorns bedömning.

Hypotes (h₃): Företag med diffust ägande redovisar finansiell leasing off-balance.

Hypotes (h₄): Företag med utländskt ägande aktiverar finansiell leasing i balansräkningen.

Hypotes (h₅): Företag som kopplar bonusavtal till redovisningen får opportunistiska chefer som redovisar finansiell leasing off-balance.

Hypotes (h₆): Företag som vill ha kapitalmarknadens förtroende redovisar finansiell leasing off-balance.

Hypotes (h₇): Stora företag följer redovisningsregler för att undvika politiska kostnader.

Argument:

(h₁): Företagen redovisar finansiell leasing off-balance därför att de följer branschpraxis.

- i) God redovisningssed kan bestämmas branschvis.
- ii) Branschtillhörighet skapar representativitet som medför att företag i samma bransch redovisar på likartat sätt.

(h₂): Företagens redovisning av leasing påverkas av revisorns bedömning.

- i) En oren revisionsberättelse kan påverka den redovisningsskyldiges efterlevnad av redovisningsrekommendationer.

(h₃): Företag med diffust ägande redovisar finansiell leasing off-balance.

- i) Spritt ägande medför att ägarnas kontroll över företagsledningens prestation och redovisning minskar.

(h₄): Företag med utländskt ägande aktiverar finansiell leasing i balansräkningen.

- i) Utländskt ägande påverkar harmonisering positivt då RR 6:99 är baserad på en internationell rekommendation.

(h₅): Företag som kopplar bonusavtal till redovisningen får opportunistiska chefer som redovisar finansiell leasing off-balance.

- i) Antagandet att chefer vill maximera sin ekonomiska nytta medför att de vill förbättra redovisningens utseende, så att den egna prestationen belönas på ett förmånligare sätt.

(h₆): Företag som vill ha kapitalmarknadens förtroende redovisar finansiell leasing off-balance.

- i) Företag som vill använda banker etcetera som ett finansieringsalternativ eftersträvar att hålla nyckeltalen på en viss nivå för att behålla möjligheten till lån.
- ii) Företag som vill bli finansierade av aktiemarknaden och andra investerare vill hålla nyckeltal på en viss gräns för att exempelvis behålla möjligheten till nyemissioner.

(h₇): Stora företag följer redovisningsregler för att undvika politiska kostnader.

- i) Stora företag följer redovisningsregler för att slippa negativ uppmärksamhet av omvärlden.

3.5 Kapitelsammanfattning

Redovisningens syfte är dels information för klagörande av ansvarsfrihet/utvärdering, dels sett ur kapitalmarknadsperspektivet, ett hjälpmedel för framtidsinriktade beslut. Redovisningen har också kalkylativa egenskaper vilket innebär att redovisningens ekonomiska konsekvenser ger redovisningen en fördelningsroll. Årsredovisningslagen och Bokföringslagen hänvisar till god redovisningssed och rättvisande bild av företaget. Rättvisande bild uppnås genom krav på vissa kvalitativa egenskaper, bland annat validitet. För validitet krävs till exempel "substance over form", det vill säga redovisning ska ske efter den ekonomiska

innebörden. RR 6:99 innehåller kvalitativa kriterier som ger upphov till en subjektiv bedömning. Vid redovisning av finansiell leasing tas objektet upp i balansräkningen och operationella leasingavtal redovisas i sin helhet i resultaträkningen. En följd av att redovisa finansiella leasingavtal som operationella är att nyckeltal såsom soliditet blir högre och skuldsättningsgraden blir lägre. Redovisningsmarknaden består av normgivarna, företagen och användarna, vilka har skilda åsikter om redovisningens mål. Den av företagen producerade informationen accepteras som uppfyller normgivarnas krav och som användarna anser relevant. Missnöje med regler leder till en politisk process som medför förändringar av redovisningsreglerna. Företagen utvecklar redovisningsregler genom till exempel branschorganisationer. För att öka efterlevnaden av reglerna behövs sanktioner. Revisorerna har makt över företagen då de kan avge en oren revisionsberättelse om normerna inte följs. Normer för ägarstyrning har tillkommit då det anses att företagsledningen genom sin kontroll över redovisningen och goda kontakter med revisorerna ofta agerar manipulativt med de redovisningsmått som ligger till grund för belöningsystemen, särskilt i stora företag med diffus ägarbild. I positiv redovisningsteori antas att bonusavtal som är kopplade till olika redovisningsvariabler kan ge opportunistiska chefer incitament att redovisa så att det passar deras ekonomiska egenintresse. Teorin säger också att företagen väljer redovisningsprinciper som höjer soliditeten och sänker skuldsättningsgraden då det behövs för ett gott förtroende hos kapitalmarknaden. Slutligen diskuteras hur stora företag med mycket makt kan få högre förväntningar på sig som leder till ökade politiska kostnader, varför detta ger incitament att använda redovisningen som ett politiskt verktyg.

4. EMPIRISK METOD

Vår undersökning har angripits genom en kvantitativ tvärsnittsansats; survey och experiment. Vi har samlat in vårt datamaterial genom en webbenkät som vi innan utskick har föregått med ett telefonsamtal. Vidare förklarar vi grunderna för och konsekvenserna av vårt urval, 67 börsnoterade bolag. Vi beskriver sedan vår insamlingsmetod av primär- och sekundärdata. Den första delen i enkäten utgörs av frågor om företaget och dess redovisning. Den andra delen består av ett konstruerat fall, vilket tar sin form i ett förenklat leasingavtal. Vidare beskrivs och motiveras våra bakgrundsvariabler. Datamaterialet har bearbetats med Pearson Chi-tvåtest. I efterkommande avsnitt återfinns en bortfallsanalys. Slutligen motiverar vi studiens reliabilitet och validitet.

4.1 Undersökningsmetod

Med vårt syfte som utgångspunkt, att förklara varför en del företag redovisar finansiell leasing off-balance, har vi valt den så kallade tvärsnittsansatsen. Denna ansats ger enligt Lekvall och Wahlbin (1993) en översiktlig bild av hur något förhåller sig vid en viss tidpunkt. Lekvall och Wahlbin delar in tvärsnittsansatsen i två typer, surveyansatsen och den experimentella ansatsen. En surveystudie kännetecknas av att verkligheten passivt registreras och att orsakssamband mellan olika företeelser kan beskrivas. En experimentell studie däremot innebär att verkligheten styrs utifrån konstruerade fall och att respondenterna testas utifrån en experimentvariabel (Lekvall & Wahlbin, 1993).

Den verklighet som aktualiseras i vår studie baseras på problematiken med kriterierna i RR 6:99. Vårt syfte med studien innebär att vi vill förklara varför företag bedömer kriterierna i leasingrekommendationen på ett visst sätt. Företagens bedömning av kriterierna utmynnar i val av redovisningsprincip. I vår studie kan val av redovisningsprincip översättas med ”huruvida ett leasingobjekt ska aktiveras i balansräkningen”. När detta bryts ner en nivå leder det till att vi dels vill ta reda på hur företagen bedömer kriterierna och dels att vi vill undersöka faktorer som präglar företag med likartad bedömning. För att testa företagens bedömningar har vi i studien konstruerat ett fall i form av ett förenklat leasingavtal, där respondenterna tagit ställning till innebörden av villkor i avtalet. Genom att jämföra företagens ställningstagande i avtalet med faktorer som präglar företagen, har vi sökt samband mellan vald redovisningsprincip och de i hypoteserna belysta faktorerna.

Ett grundläggande drag i ett renodlat experiment är enligt Lekvall och Wahlbin (1993) att man styr experimentvariabeln, för att se vilken effekt detta ger på respondentgruppens svar. Detta skulle i vår studie innebära vi testar om en förändring av leasingavtalets villkor påverkar företagens val av redovisningsprincip. För att detta ska vara möjligt menar Lekvall och Wahlbin att respondentgruppen ska ha en likartad sammansättning, så att det bara är experimentvariabeln

som påverkar resultatet av svaren. Då vi vill dela in företagen i grupper för att se om de skillnader som föranleder indelningen påverkar skillnader i val av redovisningsprincip, anser vi inte att ett renodlat experiment är för handen. Den renodlade surveystudien är enligt Lekvall och Wahlbin tillämplig när förhållanden som passivt undersöks ställs mot varandra och när en förklaringsnivå åsyftas. I vår studie har vi dels ställt passivt registrerade förhållanden mot varandra och dels ställt de passivt registrerade förhållandena mot svaren i det konstruerade leasingavtalet. Vårt sätt att undersöka innebär således experimentell ansats och surveyansats.

Vidare har vi tillämpat den undersökning som Lekvall och Wahlbin (1993) benämner skrivbordsundersökning, då vi har utnyttjat företagets årsredovisningar och hemsidor till våra bakgrundsvariabler.

4.2 Datainsamling

4.2.1 Primärdata

Med primärdata menas enligt Lekvall och Wahlbin (1993) data som erhålls genom att forskaren själv samlar in den. Vårt sätt att samla in primärdata har skett genom att vi först har ringt upp vart och ett av de utvalda företagen. Sedan har vi via e-post skickat ett brev (bilaga 2) med en länk till en för ändamålet framtagen hemsida, med en standardiserad enkät (bilaga 3). Enligt Lekvall och Wahlbin är en första telefonkontakt att föredra när forskaren vill ha namn på respondenterna. Då vår studie kan sägas vara av redovisningsteknisk natur har vi försäkrat oss om att få tala med en redovisningskunnig person som kan leasingredovisning. Detta har inneburit att vi vid telefonsamtalet inte har gett upp förrän vi har blivit kopplade till absolut rätt person. På så sätt har vi försökt undvika missförstånd som beror på att respondenten inte är insatt i leasingredovisning. Lekvall och Wahlbin menar vidare att en första kontakt per telefon säkrar deltagandet och minskar bortfallsrisken.

Vid samtalet har vi dels berättat att vi gör en studie om leasingredovisning och dels bett att få tillåtelse att via e-post översända ett brev med länken till vår webbenkät. Varje företag har därvid fått ett introduktionsbrev (bilaga 2) med ett kontrollnummer, vilket vi har uppmanat företagen att registrera i enkäten. Detta har gett oss möjlighet att skicka påminnelser till rätt företag, vilket har motverkat bortfall.

När påminnelse har varit aktuell, har vi ringt upp berörda företag igen. Vi har även skickat länken igen, i samband med påminnelsen. Påminnelse har enligt detta sätt skett två gånger. Vi har på grund av tidspress minimerat responstiden. Den 9 december 2003 var alla företag uppringda och alla brev skickade. Den 11 december 2003 påbörjades påminnelseprocedur ett och den 15 december 2003 påminde vi för andra gången.

Respondentens svar har översänts via automatik till en för syftet upplagd e-postadress. Vi har varit noggranna med att förklara för respondenten att svaren be-

handlas konfidentiellt och presenteras aggregerat i sifferform, diagram och slutsatser. På så sätt har vi hoppats påverka bortfallet och överbrygga så kallad prestigebias, som enligt Lekvall och Wahlbin (1993) innebär att respondenten inte vågar svara ärligt.

En enkät har enligt Lekvall och Wahlbin (1993) fördelen att den ger möjlighet till information från ett stort antal respondenter och därmed erhålls även möjligheten till generalisering. Därtill är en enkät ett tämligen billigt sätt att undersöka på och en webbenkät medger ytterligare kostnadsbesparingar i tid och pengar.

Nackdelen med en enkät är enligt Lekvall och Wahlbin (1993) den överhängande risken för bortfall och att enkäten missförstås. Å andra sidan har vi ansett att en enkät på webben besparar respondentens tid vilket torde öka viljan att delta i undersökningen. Därtill har vi, för att undvika eventuella missförstånd bifogat våra namn och telefonnummer i brevet, så att respondenten lätt ska kunna nå oss.

På grund av bortfallsrisken med enkät övervägde vi att istället för det ovan beskrivna förfarandet använda oss av telefonintervju som datainsamlingsmetod. Om vi hade valt detta alternativ hade vi ringt upp respondenten och avtalat en tidpunkt för en intervju. Lekvall och Wahlbin (1993) menar att ett problem med telefonintervjun är tidsbegränsningen, såvida ämnet inte intresserar respondenten i allra högsta grad. En webbenkät, tror vi, stjälar mindre tid från respondenten än vad en telefonintervju gör, vilket torde öka viljan att delta i undersökningen.

Lekvall och Wahlbin (1993) menar vidare att en annan nackdel med telefonintervju är intervjuareffekt, det vill säga att respondentens svar påverkas av intervjuaren. Det i enkäten konstruerade fallet (fråga 7 i bilaga 3) är upplagt efter de kriterier i RR 6:99 som ger utrymme för tolkning. Vi tycker att det är av vikt för svaren på frågorna i fallet att respondenterna inte blev utsatta för vår påverkan. Det tolkningsutrymme som kriterierna medger hade, anser vi, vid en telefonintervju kunnat leda till att respondenterna hade velat resonera med oss hur "avtalet" och därmed hur kriterierna ska tolkas. Vi bestämde oss därför att låta respondenterna svara helt självständigt, utan vår medverkan per telefon. Därtill anser vi att vi på detta sätt har använt oss av ett effektivt datainsamlingsätt, vilket har besparat både respondentens och vår egen tid.

4.2.2 Sekundärdata

Sekundärdata är den data som andra personer än forskaren har samlat in (Saunders, Lewis & Thornhill, 2003). I vår uppsats har vi använt sekundärdata inhämtad från Internet och företagens årsredovisningar. Denna sekundärdata har vi nyttjat till våra bakgrundsvariabler som presenteras i avsnitt 4.4.2.

4.3 Urval

Ett önskemål som vi har haft på företagen som ska ingå i vår studie, har varit att företagen förfogar över finansiella leasingobjekt och att dessa är redovisade som operationella leasingobjekt. Det har emellertid varit svårt för oss, att utifrån ex-

ternredovisningen, avgöra huruvida företagen redovisar sin leasing enligt reglerna eller inte. Därmed har vi vid urvalet inte kunnat utgå från att företag som redovisar leasing operationellt utnyttjar tolkningsfriheten i RR 6:99. Därför godtog vi att företagen skulle benämna att de hade leasing i årsredovisningarna, antingen i redovisningsprinciperna och/eller i noterna. Vi har alltså inte fäst vikt vid huruvida företagen har redovisat operationellt och/eller finansiellt, utan *att* de har redovisat leasing.

Vi har således lagt ner möda på att försöka ringa in en grupp av företag som sannolikt förfogar över finansiella leasingobjekt i sin verksamhet. Det ska tilläggas att företagen skulle vara koncernbolag, eftersom RR 6:99 är obligatoriskt endast i koncernredovisningen (Smith, 2000). Det ovan prioriterade urvalskravet har medfört följande för vår undersökning:

a) att vi inte har använt oss av ett sannolikhetsurval, utan av ett icke-sannolikhetsurval med bedömningsurval som grund. Med detta följer enligt Lekvall och Wahlbin (1993) att vi är hänvisade till mer intuitiva och kvalitativa bedömningar av inferensfel. Med inferensfel menas enligt Lekvall och Wahlbin risk för att fel slutsatser dras på basis av resultaten av de företag som faktiskt undersökts. Ett sannolikhetsurval däremot, hade för oss inneburit att vi kvantitativt hade kunnat beräkna risk för inferensfel.

b) att vi valde att inte undersöka alla bolag noterade på Stockholmsbörsen. Med en totalundersökning av börsbolagen hade vi riskerat så kallad övertäckning. Med detta menas, enligt Lekvall och Wahlbin (1993) att ramfel uppstår på grund av det ingår företag som inte ska vara med. Konsekvensen av detta är istället att vi har undertäckning, som enligt Lekvall och Wahlbin betyder att det saknas företag som skulle ha passat vår studie. Vårt val av datainsamlingsmetod skulle ha medfört, om vi hade undersökt alla börsbolag, att det hade kostat oss orimligt mycket i tid att ringa upp företag och få beskedet om att de inte nyttjar leasing. Vi har resonerat, att det är bättre för studiens exakthet att lägga ner möda på företag som redovisar leasing.

Urvalet var således en avvägning mellan kvalitet och kvantitet och det praktiskt-ekonomiskt möjliga antalet respondenter med vald urvalsmetod bedömde vi till cirka 70 stycken företag. Valet föll på den grupp av företag som tidningen Affärsvärlden benämner industriföretag, 67 företag, vilka vi trodde i stor utsträckning använder sig av leasing som finansieringsform.

Vid tidpunkten för detta val var vi noviser angående dels vad som kännetecknar ett industriföretag och dels hur olika informationskanaler för aktiehandel gör branschindelning. Vi trodde att industriföretag var synonymt med tillverkning av något slag. Dock återfanns av våra valda företag ett 50-tal klassificerade som industriföretag i Stockholmsbörsens branschindelning, resterande återfanns i råvaror, finans och IT. Därtill listade Stockholmsbörsen även företag inom industribranschen, som inte återfinns under industriföretag i Affärsvärldens indelning. I tidningen Privata affärers indelning däremot har våra 67 företag indelats i sju grupper; bygg, förvaltningsbolag, grossister, kemi, rederi och transport, verkstäder, investmentbolag. Sökning via Affärsdata på SNI-kod resulterade i en tredje variant på indelning.

Industribranschen är uppenbarligen inte enbart tillverkning. Det viktigaste för oss var dock att samtliga företag hade leasing i någon form och det kravet uppfylldes. I branschen industriföretag enligt Affärsvärldens indelning visade det sig att endast två företag inte hade leasing och då hade vi 65 företag att kontakta, vilket vi tyckte var ett lämpligt antal.

4.4 Operationalisering

Med operationalisering menas enligt Saunders, Lewis och Thornhill (2003) att teorin verbaliseras till något mätbart som kan analyseras empiriskt.

4.4.1 Primära bakgrundsvariabler

I detta avsnitt redogörs för de variabler som vi inhämtat genom frågor i enkäten.

Vår enkät kan grupperas i två delar, dels frågor som ger svar på hur företagen förhåller sig till sin egen leasingredovisning, dels hur de bedömer ett av oss konstruerat leasingavtal. Vi ansåg att det räckte med att konstruera ett fall, innehållande fyra delfrågor, eftersom enkäten annars skulle anses alltför omfattande. Två redovisningsspecialister har kommenterat vår enkät innan vi skickade ut den till företagen.

Vi har slutna svarsalternativ i form av ”ja/nej”. På så sätt har vi medvetet tvingat respondenterna att ta ställning. Enligt Saunders, Lewis och Thornhill (2003) ska svarsalternativet ”vet ej” vara med då våra frågor är av karaktären antingen/eller. Om alternativet ”vet ej” medtagits hade vi riskerat att respondenterna använt sig av detta alternativ för att underlätta för sig själva. Två frågor följs av öppna svarsalternativ, vilka kommenteras nedan. Med svarsalternativet ”vet ej” i det förenklade fallet hade vi riskerat många sådana svar, eftersom fallet kan anses innehålla för lite information. Därför avslutas enkäten med en textruta för eventuella kommentarer. Denna textruta lade vi till för att öka svarsfrekvensen då vi har förstått att leasingredovisning anses besvärligt.

4.4.1.1 Enkät del 1: Frågor om företaget

Fråga ett syftar till att ge oss svar huruvida företagen avsiktligt redovisar sin finansiella leasing operationellt. Som ett försök att få respondenterna att svara uppriktigt har vi en avväpnande mening i inledningen där vi hänvisar till årsredovisningar där många företag tydligt uttrycker att de redovisar finansiell leasing som operationell.

I fråga två har vi frågat om företaget hämtar vägledning från sin bransch när de upplever svårigheter med klassificeringen av leasingavtalen. Detta för att se i vilken omfattning företagen följer branschpraxis. Då det har visat sig att företagen kan delas in på diverse olika sätt har vi velat veta hur de själva definierar sin branschtillhörighet, varför frågan kompletteras med en uppmaning att ange branschorganisation.

För att undersöka om revisorn har någon inverkan på företagets redovisning av leasing har vi i fråga tre frågat om företaget upplever att revisorer har bekymrat sig eller ifrågasatt leasingavtalens klassificering och redovisning. Om företaget anser att de upplevt detta, kommer en följdfråga om företaget i förekommande fall använt sig av revisorns råd och bedömning angående leasing.

Vi ville undersöka om företag som kopplar bonusavtal till redovisningen får opportunistiska chefer som redovisar finansiell leasing off-balance. Därför har vi i fråga fem frågat om det på företaget finns anställda som omfattas av belönings-system, till exempel bonus kopplade till nyckeltal. Om företaget svarat jakande har de ombetts att beskriva dessa nyckeltal och hur dessa nyckeltal räknas ut.

4.4.1.2 Enkät del 2: Ett konstruerat leasingavtal

Fråga sju är uppbyggd av fyra delfrågor som tillsammans bildar ett mycket förenklat leasingavtal, där förenklingens syfte var att respondenten lätt skulle kunna sätta sig in i fallet. Som exempel har vi besparat företagen diverse beräkningar, vilket ett riktigt avtal hade medfört. En bil har valts som leasingobjekt, eftersom vi anser att bilar är verksamhetsneutrala. Med den inledande frasen ”i koncernen där du är anställd...” försökte vi få respondenten att lösa uppgiften som om respondenten tog ett beslut för sitt företags räkning. På så sätt ville vi undersöka hur företagen ställer sig till de tolkningsbara kriterierna och detta ställningstagande har vi sedan jämfört med övriga variabler.

Tanken med delfrågorna var att ta reda på hur företaget tolkar uttryck som ”huvuddelen”, ”i det närmaste lika stort”, ”rimligt säkert” och ”i allt väsentligt”. I RR 6:99 stadgas att om något av kriterierna i dessa delfrågor uppfylls, ska avtalet i sin helhet klassificeras som ett finansiellt leasingavtal. Således ska den sista delfrågan (7d), tolkning av ordet väsentlighet, enligt leasingrekommendationen leda till ett finansiellt leasingavtal om någon av de övriga delfrågorna besvaras jakande.

Vi har medvetet försökt konstruera ett avtal som är ett gränsfall mellan finansiell leasing och operationell leasing, så att företagen inte skulle svara på ett visst sätt då de skulle förstå hur svaret borde vara. För att få ett rättesnöre huruvida fallet mynnar ut i finansiell leasing vände vi oss till flera redovisningsspecialister för att få en bedömning. En svarade och menade entydigt att leasingavtalet bör klassificeras som finansiell leasing. På inrådan av en av de två tillfrågade redovisningsspecialisterna som granskade enkäten, beslutades att dessa två inte skulle klassificera det konstruerade leasingavtalet. Anledningen var att de ansåg att de var alldeles för insatta i vad vi ville ta reda på.

4.4.2 Sekundära bakgrundsvariabler

Här följer en presentation av de variabler som vi har använt oss av för att kunna dela in företagen i grupper. Den information som krävdes för dessa variabler är inhämtade från företagets hemsidor och årsredovisningar.

4.4.2.1 Bransch

Då vi ville se huruvida företag påverkas av branschpraxis och om leasingredovisningen skiljer sig mellan olika branscher försökte vi branschindela vårt urval. Vårt urval tillhörde dock upp till sju olika branscher, med alltför få i respektive bransch för att relevanta slutsatser ska kunna dras. Vi gick därför in på respektive företags hemsida och gjorde en bedömning om företaget har tillverkning eller ej. På detta sätt delades urvalet i två grupper.

4.4.2.2 Revisionsbyrå

Till vår fråga om revisorns inverkan på redovisningen har vi tagit reda på vilken revisionsbyrå företaget anlitar. Med denna variabel ville vi se om företag med samma revisionsbyrå svarar på liknande sätt och motsatsvis se om revisorerna inom samma revisionsbyrå ger sina klienter liknande råd. Antalet representerade revisionsbyråer var sex och fördelningen mellan företagen var ojämn [Deloitte & Touche (D&T): 3, Ernst & Young (E&Y): 8, KPMG: 10, Lindebergs Grant Thornton: 2, SET: 1, Öhrlings PricewaterhouseCoopers (PWC): 11 och en ej namngiven byrå: 1], varför vi inför vår hypotesprövning grupperade byråerna i fyra kombinationer. Då det var få företag som anlidade Deloitte & Touche, Lindebergs Grant Thornton och SET, grupperade vi dessa revisionsbyråer samt den ej namngivna byrån, som "övriga".

4.4.2.3 Ägarkoncentration

Vi definierar koncentrerad ägare som minst 20% av det totala röstetalet därför att vi antar att denna andel av rösterna medför stort inflytande. Därmed menar vi att ett företag som har en ägare som innehar minst 20% av det totala antalet röster har ett koncentrerat ägande och resterande företag har ett diffust ägande. Syftet med denna variabel var att vi ville testa om företag med diffus ägarbild är mer benägna att redovisa finansiell leasing off-balance än företag med koncentrerat ägande.

4.4.2.4 Utländskt ägande

RR 6:99 har sitt ursprung i internationella regler och principer (Redovisningsrådet, 2003), varför vi antar att hög andel utländskt ägande kan underlätta acceptansen av leasingrekommendationen. Vi definierar hög andel utländskt ägande som minst 20% av det totala röstetalet.

4.4.2.5 Nyemissioner

Om företagen genomför nyemissioner menar vi att de torde vilja ha aktiemarknadens förtroende. Variabeln är vald för att vi ville försöka se huruvida förekomsten av redovisning av leasing off-balance är vanligt hos företag som använder sig av nyemissioner för att erhålla ytterligare kapital från investerare. Historik om företagets aktiekapital i årsredovisningarna visar statistik på antal nyemissioner. Vi har tittat på huruvida nyemissioner skett efter leasingrekommendationens införande år 1995. Vi anser att minst en nyemission under perioden 1995 – 2002 visar på att företaget av finansieringsskäl vill hålla sig väl med aktiemarknaden.

4.4.2.6 Långfristiga lån

Höga lån resulterar i en hög skuldsättningsgrad och vi ville se om företag med en hög skuldsättningsgrad redovisar finansiell leasing off-balance. Uppgift om långfristiga lån i förhållande till eget kapital visar om företagen behöver banker och andra finansiärer för sin kapitalförsörjning. Då en naturlig åtskillnad mellan undersökta företag kunde göras vid kvoten 0,5, valdes detta riktvärde. Om kvoten $> 0,5$ menar vi att företaget har större finansieringsbehov än de företag med kvoten $< 0,5$.

4.4.2.7 Storlek

Variabeln har valts därför att vi ville se om stora företag bedömer leasingavtal som finansiella i högre mån än små företag. Vi valde att inte följa Redovisningsrådets definition av stora företag därför att enligt denna indelning är alla våra utvalda företag stora. Vi antar att omsättning och antalet anställda tillsammans bildar ett tillförlitligt mått på om företagen kan anses vara stora. Ett företag som vi anser är stort ska ha en omsättning > 2000 MSEK och antal anställda > 1200 . Dessa gränsvärden har valts då en naturlig åtskillnad av de företag som vi har undersökt kan göras.

4.5 Statistisk bearbetning

De enkätsvar vi har samlat in har bearbetats statistiskt i SPSS dataprogram. Vårt material innehåller två variabelvärden på varje fråga som inte kan rangordnas och som kännetecknas av att värdena endast är klassifikationer på vilka inga matematiska operationer kan utövas. Detta kännetecknar en nominalskala (Aronsson, 1999).

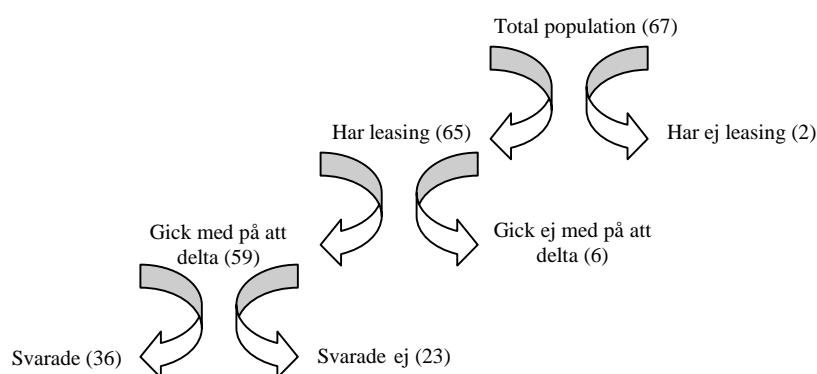
Lämpligt vid nominalskaledata i kombination med litet urval är enligt Aronsson (1999) icke-parametriska test. Därför har våra hypoteser, genom att kombinera enkätfrågorna med bakgrundsvariabler, testats med Pearson Chi-tvåtest. Det bygger på skillnaden mellan observerade och förväntade data och testar samband mellan två, vanligtvis kvalitativa, variabler i en korstabell. Detta test medger inte hur många celler som helst, ingen cell bör ha en förväntad frekvens lägre än 1,0 och högst 20% av cellerna bör ha en förväntad frekvens lägre än 5,0. (Aronsson, 1999). P. Carbonnier (personlig kommunikation, 18 december, 2003) menar emellertid att 25% av cellerna med förväntat värde $< 5,0$ visar statistisk tillförlitlighet, dock bör förväntat värde ej understiga 3,0.

Pearson Chi-tvåtest anses enligt Aronsson (1999) visa signifikanta samband om nivån är högst 5%. I samhällsvetenskapliga sammanhang har vi sett att etablerade forskare såsom Bjørnenak (1997), tillämpar 10% - nivån. Följaktligen har vi i vår studie accepterat signifikanta samband upp till 10% - nivån.

För att se styrkan i ett samband mellan variabler kan en regressionsanalys vara lämplig. Detta kräver dock en beroende variabel som ska vara kvantitativ och mätbar. Då vi bara har kvalitativa variabler var regressionsanalys utesluten (Lekvall & Wahlbin, 1993).

I vår bortfallsanalys har vi gjort Kolmogorov-Smirnovs test på vårt urval vad gäller bakgrundsvariabler som till exempel omsättning, antal anställda etcetera. Testet visar enligt Aronsson (1999) om materialet är normalfördelat. Därefter har vi grupperat urvalet i de som svarat och de som inte svarat på enkäten. Då materialet inte varit normalfördelat har vi testat med Mann-Whitneys test för att se om det föreligger signifikant samband mellan de som svarat och de som ej svarat och våra bakgrundsvariabler. När materialet visat indikationer på att vara normalfördelat har vi testat samma variabler med t-test. Bakgrundsvariabeln bransch och revisionsbyrå fick testas med Pearson Chi-tvåtest och Fishers test då variabeln är i nominalskala. Om testen visar signifikanta samband är urvalet skevt.

4.6 Bortfallsanalys

Figur 3. Från total målpopulation till slutlig svarsfrekvens.

Av vad som kan utläsas av figur 3 bestod vår totala målpopulation av 67 respondenter och enkäten skickades efter telefonsamtal ut till 59 av respondenterna. De övriga elva blev bortfall av två anledningar, dels var det två som ej hade leasing och dels var det sex som av olika skäl inte gick med på att delta. Den slutliga svarsfrekvensen blev 54% (36 företag).

För att ta reda på om vi med hjälp av våra svar kunde dra generaliserande slutsatser genomförde vi statistiska tester så att eventuell bias i vår svarsfrekvens skulle kunna upptäckas.

Med hjälp av ett Kolmogorov-Smirnov test började vi med att undersöka om bakgrundsvariablerna omsättning, antal anställda, ägarkoncentration, utländskt ägande, nyemissioner och lånekvot var normalfördelade. Testet visade att varken variablerna omsättning, antal anställda eller nyemissioner var normalt fördelade ($p=0,000$). Vi använde oss då av ett Mann-Whitney test för att ytterligare undersöka om det fanns någon bias i vårt bortfall. Dock uppvisade ägarkoncentration, utländskt ägande och lånekvot tendenser till att vara normalfördelade ($p=0,141$, $p=0,003$ respektive $p=0,012$) och dessa variabler testades då med ett t-test. Resultaten visas i tabell 1.

Tabell 1. Bortfallsanalys, Mann-Whitney test och t-test.

	Medelvärde	Standardavvikelse	N
Omsättning (MSEK)			
Respondenter	19145,74	40679,01	36
Icke-respondenter	9706,11	26749,35	31
Mann-Whitney: Ej signifikant			
Antal anställda			
Respondenter	11827,64	26412,37	36
Icke-respondenter	6400,71	15507,69	31
Mann-Whitney: Ej signifikant			
Ägarkoncentration (%)			
Respondenter	33,83	20,19	36
Icke-respondenter	35,10	19,57	31
t-test: Ej signifikant			
Utländskt ägande (%)			
Respondenter	14,29	19,15	36
Icke-respondenter	15,37	18,44	31
t-test: Ej signifikant			
Nyemissioner			
Respondenter	0,58	1,23	36
Icke-respondenter	0,74	1,00	31
Mann-Whitney: Ej signifikant			
Lånekvot			
Respondenter	0,81	1,04	36
Icke-respondenter	0,59	0,46	31
t-test: Ej signifikant			

I tabell 1 kan utläsas att det i varken omsättningen, antalet anställda, ägarkoncentrationen, utländskt ägande, nyemissionerna eller lånekvoten kan påvisas något signifikant samband i varken Mann-Whitney testet eller t-testet. Med andra ord kan urvalet betraktas som slumpmässigt. Att medelvärdena skiljer sig kraftigt åt i svarsfrekvensen i både omsättningen och antalet anställda, beror på att det slumpmässigt har hamnat vissa extremvärden i de båda grupperna (se lådagram bilaga 4).

För att testa bias i svarsfrekvensen angående variablerna branschtillhörighet och revisionsbyråttillhörighet genomfördes Pearsons Chi-tvåtest och Fishers test. Inga av dessa visade signifikanta samband som antydde någon bias. Dock måste det tas i beräkning att vår branschtillhörighet delas upp i endast två grupper, tillverkande och ej tillverkande. Svarsfrekvensen är relativt jämnt fördelad över dessa två grupper, vilket visas i tabell 2. Samma förhållande gäller revisionsbyråttillhörighet, dock i fyra grupper.

Tabell 2. Svarsfrekvens vid uppdelning av företag i tillverkande/ej tillverkande samt vid uppdelning per revisionsbyrå

Bransch	Andel av totalpopulationen	Svarsfrekvens
Tillverkande	52%	58%
Ej tillverkande	48%	42%
Revisionsbyrå	Andel av totalpopulationen	Svarsfrekvens
E & Y	25%	22%
PWC	27%	30%
KPMG	30%	28%
Övriga	18%	20%

Fördelningen av branscher har endast skett som en indelning av tillverkande och ej tillverkande företag. På grund av detta bör vi vara försiktiga med att generalisera över hela Stockholmsbörsen och vi bör därtill begränsa oss till industrisfären. Vi hade kunnat dela in våra företag i upp till sju grupper. Detta hade dock resulterat i en kraftig skevhet. Dessutom visade det sig att vårt urval var för litet för att vi statistiskt skulle kunna bearbeta materialet med dessa indelningar.

4.7 Validitet och reliabilitet

Validitet inbegriper giltighet och relevans, om mätmetoden verkligen mäter vad det avser att mäta (Lekvall & Wahlbin, 1999). För att få validitet i vår studie har vi inhämtat kunskap inom vårt problemområde, genom studier av förekommande redovisningsteorier. Enkäten har utformats med tydliga frågor som ej bör kunna missförstås. Vi har anlitat två redovisningsspecialister, som granskat och kommenterat enkäten före utskick. För att rätt person skulle besvara vår enkät – en redovisningskunnig – har vi lagt ner arbete på personlig kontakt med tilltänkta respondenter per telefon, då vi också fått deras personliga e-postadress att skicka enkäten till. Därför är vi säkra på att rätt person har svarat.

Urvalets storlek kan dock ha påverkat validiteten. Vår målpopulation var 67 företag varav 65 hade leasing och av vår målpopulation svarade 36 företag (54%) på enkäten. Av de företag som ej svarade på enkäten, har vi genom sex svar, via telefon eller e-post, fått reda på att och varför de ej ville eller kunde svara på enkäten. Detta styrker att de som svarat på enkäten var personer med rätt kompetens. I bortfallsanalysen framkommer att vi trots allt har möjligheter att generalisera då vårt insamlade material kan ses som slumpmässigt.

Mätmetodens förmåga att motstå slumpinflytanden är reliabiliteten i undersökningen (Lekvall & Wahlbin, 1999). Med klara och otvetydiga frågor i en standardiserad enkät samt givna svarsalternativ anser vi reliabiliteten i vår studie vara god. De öppna svarsalternativ vi hade var till exempel att räkna upp olika nyckeltal som används, dels för att vi vid givna svarsalternativ riskerat att missa något nyckeltal, dels för att det framkommer i årsredovisningarna att nyckeltal definieras varierande. Insamling av bakgrundsvariabler har skett genom urvalets års-

redovisningar vilket minskar risken att påverkas av tillfälligheter. Genom att vara två personer vid kodning och inmatning har vi minimerat risken för fel variabelvärden. Om undersökningen upprepas är det dock inte säkert att resultatet blir detsamma, då företagen är i en implementeringsprocess av RR 6:99.

4.8 Kapitelsammanfattning

Vi har gjort en tvärsnittsstudie med både en surveyansats och en experimentell ansats. Undersökningen har skett genom en enkät och experimentet har skett genom ett konstruerat och förenklat leasingavtal. Primärdata har samlats in genom att vi först har ringt upp vart och ett av de utvalda företagen och sedan via e-post skickat en länk till en för ändamålet framtagen hemsida med en standardiserad enkät. I vår uppsats har vi använt sekundärdata inhämtad från Internet och företagens årsredovisningar. Ett önskemål som vi har haft på urval av företag, har varit att företagen förfogar över leasingobjekt. Detta önskemål har medfört att vi har använt oss av ett icke-sannolikhetsurval med bedömningsurval som grund och vi valde ett 70-tal börsnoterade industriföretag. Vår enkät grupperas i två delar, dels frågor som ger svar på hur företagen förhåller sig till sin egen leasingredovisning, dels hur de bedömer ett av oss konstruerat leasingavtal. Vi har strävat efter slutna svarsalternativ i form av ”ja/nej”. Då vi ville se huruvida företag påverkas av branschpraxis resulterade detta i en uppdelning mellan tillverkande och ej tillverkande företag. För att undersöka revisorns inverkan på redovisningen har vi bland annat tagit reda på vilken revisionsbyrå företaget anlitar. Syftet med variabeln ägarkoncentration var att se om företag med diffus ägarbild är mer benägna att redovisa finansiell leasing off-balance än företag med koncentrerat ägande. Utländskt ägande har studerats då vi menar att en hög andel utländskt ägande kan underlätta acceptansen av nya normer. Variabeln nyemissioner är vald för att vi ville försöka se huruvida förekomsten av redovisning av finansiell leasing off-balance är vanligt hos företag som erhåller kapital från investerare. Vi ville studera om företag med en hög skuldsättningsgrad tenderar att redovisa finansiell leasing off-balance, varvid vi har använt oss av en så kallad lånekvote. Variabeln storlek har valts därför att vi ville se om stora företag tenderar att bedöma leasingavtal som finansiella. Vi har mestadels nominalskaledata som i kombination med ett litet urval leder till icke-parametriska test och vi har därför testat våra hypoteser med Pearson Chi-tvåtest. Vi har testat eventuell bias i vår svarsfrekvens (slutligen 54%) med hjälp av Kolmogorov-Smirnovs, Mann-Whitneys, Pearsons Chi-två, Fishers och t-test på bakgrundsvariablerna. Vi anser att både validiteten och reliabiliteten är god i vår studie.

5. EMPIRISK ANALYS

I detta kapitel analyseras den empiri som erhållits genom vår studie. Vi för här en diskussion om var och en av hypoteserna, vilka är formulerade utifrån teorin i kapitel tre och jämför dessa med den information som vår undersökning har gett oss.

Svarsfrekvensen på vår enkätundersökning är 54% (36 företag). Det finns respondenter som inte svarat på alla frågor, varför det förekommer tabeller med totalsummor som är mindre än 36. I vår undersökning har 31% (11 företag) svarat att de faktiskt redovisar finansiell leasing som operationell i årsredovisningen. 42% (15 företag) bedömer vårt leasingavtal som operationellt.

5.1 Hypotes 1 – bransch

h₁: Företagen redovisar finansiell leasing off-balance därför att de följer branschpraxis

Artsberg (1992) menar att företagen genom intressegrupper såsom branschorganisationer utvecklar redovisningsregler till förmån för sig själva. Detta resulterar i att branschpraxis inom redovisningsområdet utvecklas. I vår studie kan vi inte se något samband gällande redovisning av leasing mellan tillverkande företag och ej tillverkande företag, vilket framgår av tabell 3 och tabell 4.

Tabell 3. Branschtillhörighet - inverkan på bedömning av leasingavtal.

	Leasingavtal - bedömning		
	Operationellt	Finansiellt	Total
Ej tillverkande			
Observerat värde	7	9	16
Tillverkande			
Observerat värde	8	11	19
Total	15	20	35

0 celler (0%) har förväntat värde <5.

Pearson Chi-tvåtest: Ej signifikant 0,922

Tabell 4. Branschtillhörighet - inverkan på redovisning av finansiell leasing off-balance.

	Redovisar off-balance i ÅR		
	Ja	Nej	Total
Ej tillverkande			
Observerat värde	5	11	16
Tillverkande			
Observerat värde	6	13	19
Total	11	24	35

0 celler (0%) har förväntat värde <5.
Pearson Chi-tvåtest: Ej signifikant 0,983

Vi har testat h_1 vid en indelning i upp till sju olika branscher, dock med alltför få i respektive bransch för att relevanta slutsatser ska kunna dras. Detta medför att vi kan uttala oss om indelningen tillverkande/ej tillverkande men inte mer specifikt. Av de företag som har svarat kan vi emellertid dra slutsatsen att både på frågan om företagen redovisar finansiella leasingavtal operationellt och på bedömningsfrågan, svarar företagen likadant oavsett vilken grupp de tillhör.

Utifrån Powells och DiMaggios (1991) resonemang, där de menar att representativitet skapas när företag tillhandahåller kunderna likartade produkter och tjänster, antar vi att företagen i vår undersökning följer den grupp som de tillhör. Det kan tänkas att avsaknad av signifikanta samband beror på att företagen befinner sig inom det som Powell och DiMaggio benämner samma organisationsfält. Det kan vara så att företag som inte har tillverkning i sin verksamhet tillhandahåller exempelvis tjänster till de tillverkande företagen. Om detta resonemang stämmer skulle det kunna innebära att de ej tillverkande företagens efterfrågestruktur styr dem till att redovisa leasing i likhet med de tillverkande företagen. Det ska tilläggas att det är endast 5,6% (2 företag) i vår studie som anger att de aktivt hämtar vägledning från sin bransch i redovisningsfrågor gällande leasing.

Hypotesen (h_1), företagen redovisar finansiell leasing off-balance därför att de följer branschpraxis, måste följaktligen utifrån vårt empiriska underlag falsifieras, då signifikanta samband ej uppvisas. Vi kan emellertid konstatera att företagen i vår studie inte låter leasingredovisningen påverkas av om deras verksamhet är av tillverkande karaktär eller inte.

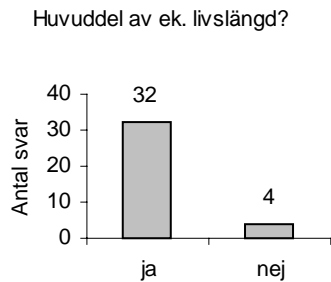
5.2 Hypotes 2 – revisorn

h₂: Företagens redovisning av leasing påverkas av revisorns bedömning

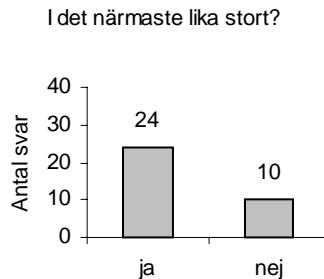
Enligt teorin menar Cassel (1996) att revisorerna har makt över företagens efterlevnad av lagar och rekommendationer. Ett företag som inte följer normerna kan sanktioneras med en oren revisionsberättelse och därmed kan revisorerna förmå

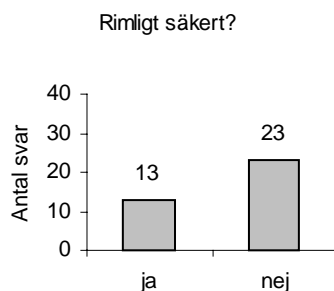
den redovisningsskyldige att redovisa enligt de regler som gäller (Cassel, 1996). Vår studie visar att företagen bedömer kriterierna i leasingavtalet olika. Om vi knyter vår studie till Cassels resonemang, kan företagens bedömning av det konstruerade leasingavtalet bero på att de följer revisorns mall för leasingredovisning. Med detta följer att det kan vara revisorerna som tolkar kriterierna i RR 6:99 på ett olikartat sätt. Entydiga regler för hur kriterierna i RR 6:99 ska tolkas ser ej ut att finnas, då företagen i vår undersökning bedömer vårt leasingavtal nästan lika ofta operationellt som finansiellt, vilket illustreras i figur 7.

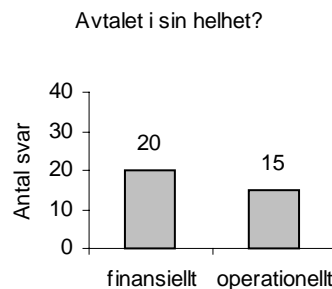
Figur 4. Svansfrekvens vid bedömning av kriteriet "huvuddel av ekonomisk livslängd".

Figur 5. Svansfrekvens vid bedömning av kriteriet "i det närmaste lika stort".

Figur 6. Svansfrekvens vid bedömning av kriteriet "rimligt säkert".

Figur 7. Svansfrekvens vid bedömning av kriteriet "i allt väsentligt" – avtalet i sin helhet.

Vi kan se att företagen har likartad tolkning av de enskilda kriterierna "huvuddelen" och "i det närmaste lika stort"(figur 4 respektive 5). Figur 6 visar att kriteriet "rimligt säkert" tolkas motsatsvis i förhållande till kriterierna i figur 4 och 5. Enligt RR 6:99 ska leasingavtalet klassificeras som finansiellt om ett jakande svar ges på någon av kriteriefrågorna i rekommendationens klassificeringsmall (avsnitt 3.2.3). Under denna förutsättning borde figur 7 visa minst 32 finansiella avtal, exempelvis borde 32 ha svarat att de klassificerar avtalet som finansiellt eftersom 32 har svarat ja i figur 4. Intressant är att en respondent ansåg sig inte kunna klassificera avtalet då företaget hade beloppsgränser som avgjorde huruvida avtalet skulle vara finansiellt. Då det är så stor andel som klassificerar avtalet som operationellt, jämfört med hur stor den jakande svansfrekvensen i de andra figurerna är, kan det kanske utläsas att företagen gärna vill klassificera sina

leasingavtal som operationella. Det kan också tänkas att kriterierna är svårbedömda. Den redovisningsspecialist som vi har rådfrågat anger att avtalet bör klassificeras som finansiellt och har därtill svarat jakande på samtliga kriteriefrågor. Men då vi tror att företagens bedömning är olika på grund av att revisorerna bedömer olika, är det inte helt säkert att andra redovisningsspecialister hade klassificerat avtalet som den redovisningsspecialist som vi frågat har gjort.

Vi har i grupperingar kombinerat de olika revisionsbyråerna med varandra och testat detta mot hur företagen bedömer kriterierna i avtalet samt mot om företagen redovisar finansiell leasing off-balance. Detta har vi gjort för att försöka utläsa om valet av redovisningsprincip beror på vilken revisionsbyrå företaget har. 13 test (av 15) uppvisade ej signifikanta samband och vi har sett att företagens bedömning av avtalet samt deras redovisning i årsredovisningen inte skiljer sig åt mellan grupperingarna i revisionsbyråer (bilaga 5). Det framgår emellertid av bilaga 5 att två test visade ett signifikant samband under tioprocentnivån.

Av tabellerna B och C i bilaga 5 kan utläsas att det finns ett signifikant samband mellan revisionsbyrå och företagens bedömning av kriteriet ”i det närmaste lika stort”. Som tabellerna B och C visar, tenderar företag som anlitar PWC, att bedöma att nuvärdet av minimileasavgifterna är i det närmaste lika stort som det verkliga värdet. Detta gäller vid grupperingarna av revisionsbyråerna E & Y och övriga kontra KPMG och PWC (signifikant 0,027) samt E&Y och KPMG kontra PWC och övriga (signifikant 0,084). Anmärkningsvärt är dock att vid en tredje gruppering, E&Y och PWC kontra KPMG och övriga, visas inte signifikant samband (0,595). Genom testning av PWC ensamt kontra alla de andra revisionsbyråerna, visas ett signifikant samband (0,072) mellan företagens val av revisionsbyrå och kriteriet ”i det närmaste lika stort” (tabell 5).

Tabell 5. Företagens val av revisionsbyrå - inverkan på bedömning av leasingavtal

	I det närmaste lika stort?		
	Ja	Nej	Total
PWC			
Observerat värde	10	1	11
Förväntat värde	7,8	3,2	11,0
E&Y, KPMG och övriga			
Observerat värde	14	9	23
Förväntat värde	16,2	6,8	23,0
Total	24	10	34
1 cell (25%) har förväntat värde <5 Minsta förväntade värde är 4,53			
Pearson Chi-tvåtest: Signifikant 0,072			

Vi anar att ”i det närmaste lika stort” är ett kriterium som är lättare att bedöma än de andra kriterierna i RR 6:99. Till exempel kan det tänkas att revisionsbyråer har mallar innehållande procentsatser som riktmärken, vilka avgör huruvida nuvärdet av minimileasavgifterna är i det närmaste lika stort som det verkliga värdet. Då företagen som anlitar PWC framträder så tydligt i denna delfråga, kan det tänkas att vårt leasingavtal innehåller villkor som matchar den mall som PWC förmedlar till sina kunder.

PWC:s framtoning vilken framgår i tabell 5, får oss att fundera på vad som påverkar utformningen av revisionsbyråernas mallar. Enligt ett resonemang som förs av Andersson, Cato och Hansson (2003), tenderar stora företag att välja stora revisionsbyråer. Vidare tillhör enligt Andersson et al KPMG, E&Y, Deloitte & Touche och PWC de dominerande revisionsbyråerna i Sverige. I vår studie anlitar 89% av företagen de ovan nämnda revisionsbyråerna. Av detta följer att vi i vår studie inte kan påvisa skillnader i val av redovisningsprincip på grund av revisionsbyråns storlek. Andra orsaker måste därmed sökas, exempelvis kan det tänkas att revisionsbyråernas respektive företagens härkomst och kultur kan ha en inverkan på företagets val av revisionsbyrå. Detta har vi tyvärr inte haft möjlighet att undersöka.

I nuvarande Årsredovisningslag stadgas att redovisningen ska upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av företaget. Två av de egenskaper som eftersträvas i begreppet rättvisande bild är enligt Smith (2000) *väsentlighet* (information som är betydelsefull för användarnas beslut ska tas upp) och *substance over form* (ett avtal ska redovisas enligt dess ekonomiska innebörd). Det nyligen nämnda har gett oss följande tanke; Om det är så att *väsentlighet* prioriteras före *substance over form* kan detta, tror vi, vara en möjlig förklaring till vad som avgör revisorns bedömning. Denna förklaring är att RR 6:99 inte ses som självständig regel, utan i ett större perspektiv tillsammans med företaget som helhet, för att en rättvisande bild ska erhållas. Till exempel kan det tänkas att ett leasingobjekt ses i förhållande till övriga anläggningstillgångar. Om leasingobjektets värde är litet i förhållande till dessa, anses leasingobjektets värde oväsentligt och aktiveras således inte i balansräkningen. Det bör noteras att den ovan beskrivna tanken inte varit föremål för vår studie.

Företagen i vår studie som redovisar finansiell leasing operationellt upplever inte att revisorn har bekymrat sig eller ifrågasatt leasingredovisningen i lika stor utsträckning som de företag som redovisar leasing finansiellt, vilket kan utläsas i tabell 6. Samtliga företag där revisorn emellertid har bekymrat sig eller ifrågasatt företagets klassificering och redovisning av leasingavtal, har angett att de följt revisorns råd. Detta samband var ej statistiskt testbart, då för få (16 st) hade svarat att revisorn ifrågasatte leasingredovisningen och därmed svarat på vår följdfråga.

Tabell 6. Om revisorn ifrågasätter - inverkan på redovisning av finansiell leasing off-balance.

	Redovisar off-balance i ÅR		
	Ja	Nej	Total
Revisorn ifrågasätter			
Observerat värde	4	12	16
Revisorn ifrågasätter ej			
Observerat värde	7	12	19
Total	11	24	35

0 celler (0%) har förväntat värde <5

Pearson Chi-tvästest: Ej signifikant 0,452

Resonemanget ovan för med sig att hypotesen (h_2), företagens redovisning av leasing påverkas av revisorns bedömning, här tillsvidare falsifieras. Dock finns indikationer på att företagens bedömning av kriterierna i RR 6:99 påverkas av vilken revisionsbyrå företaget anlitar, då signifikant samband visas mellan företagets tolkning av ”i det närmaste lika stort” och revisionsbyrå. Därtill har de företag som besvarat vår enkät där revisorn ifrågasatt leasingredovisningen, angett att de har följt revisorns råd.

5.3 Hypotes 3 – diffust ägande

h_3 : Företag med diffust ägande redovisar finansiell leasing off-balance.

Nilsson (2002) menar att ägarnas kontroll över företaget är mindre om det är många ägare (diffus ägarbild) än om det är få ägare (koncentrerad ägarbild). När Nilssons påstående överförs till vår studie innebär det ett antagande om att företag som har få ägare väljer att redovisa finansiell leasing enligt RR 6:99, det vill säga i balansräkningen. Med andra ord, ägarnas kontroll påverkar företagets efterlevnad av rekommendationen. I tabell 7 åskådliggörs ägarstrukturens inverkan på bedömning / klassificering av leasingavtal. Som framgår av tabell 7, finns ett signifikant samband som visar att företag med koncentrerat ägande tenderar att bedöma vårt konstruerade leasingavtal som finansiellt (68%). Vid diffus ägarstruktur, bedömer 38% av företagen vårt leasingavtal finansiellt (tabell 7). Det ska tilläggas att med koncentrerat ägande menar vi en ägare som innehar mer än 20% av rösterna.

Tabell 7. Ägarstruktur - inverkan på bedömning av leasingavtal.

	Leasingavtal - bedömning		
	Operationellt	Finansiellt	Total
Diffust ägande			
Observerat värde	8	5	13
Förväntat värde	5,6	7,4	13,0
Koncentrerat ägande			
Observerat värde	7	15	22
Förväntat värde	9,4	12,6	22,0
Total	15	20	35

0 celler (0%) har förväntat värde <5

Pearson Chi-tvåtest: Signifikant 0,086

När vi tittar på hur företagen svarat att de själva redovisar leasing i årsredovisningen visar inte vårt test signifikant samband (tabell 8). Detta test visar dock att företag som har ett diffust ägande tenderar att aktivera finansiell leasing i balansräkningen. Genom vårt konstruerade leasingavtal, har vi emellertid i form av en bedömningsfråga tvingat respondenterna till en aktiv bedömning. Följaktligen menar vi, att de svar de ger på hur de redovisar leasing i sina årsredovisningar kan vara mindre tillförlitliga än hur de bedömer vårt leasingavtal. Tilläggas

kan att andelen företag som aktiverar leasing i balansräkningen med koncentrerat ägande är 74% och i diffust ägda företag 58%.

Tabell 8. Ägarstruktur - inverkan på redovisning av finansiell leasing off-balance.

	Redovisar off-balance i ÅR		
	Ja	Nej	Total
Diffust ägande			
Observerat värde	5	7	12
Koncentrerat ägande			
Observerat värde	6	17	23
Total	11	24	35

1 cell (25%) har förväntat värde <5
Pearson Chi-tvåtest: Ej signifikant 0,346

Hypotesen (h_3), företag med diffust ägande redovisar finansiell leasing off-balance, kan således varken falsifieras eller ej, på grund av avsaknad av signifikant samband mellan redovisning i årsredovisning och ägarstruktur. Det finns dock ett signifikant samband som visar att företag med koncentrerat ägande har en benägenhet att bedöma vårt leasingavtal som finansiellt.

5.4 Hypotes 4 – utländskt ägande

h_4 : Företag med utländskt ägande aktiverar finansiell leasing i balansräkningen.

Enligt Redovisningsrådet (2003) har RR 6:99 sitt ursprung i en utländsk rekommendation och en bristfällig efterlevnad av rekommendationer kan enligt Artsberg (1992) bero på harmoniseringsproblem. Om denna teori stämmer skulle företag med utländskt ägande ta till sig RR 6:99 och därmed redovisa finansiell leasing i balansräkningen. I vår undersökning har vi definierat ägandet som utländskt om den utländska ägarandelen är mer än 20% av de totala röstantalet. Intressant är att andelen företag i vår studie som anger att de redovisar finansiell leasing off-balance är högre bland de svenskägda företagen än bland de med utländskt ägande, vilket kan utläsas av tabell 9 och 10.

Liknande förhållande gäller vid de svenska företagens bedömning av vårt konstruerade leasingavtal som vid deras egen redovisning av leasing. De utländska företagens klassificering av leasingavtalet fördelar sig däremot jämnare mellan finansiell respektive operationell leasing än deras redovisning i årsredovisningen (tabell 9 och 10).

Tabell 9. Utländskt ägande - inverkan på redovisning av finansiell leasing off-balance.

	Redovisar off-balance i ÅR		
	Ja	Nej	Total
Svenskt ägande			
Observerat värde	10	17	27
Utländskt ägande			
Observerat värde	1	7	8
Total	11	24	35

1 cell (25%) har förväntat värde <5
Pearson Chi-tvåtest: Ej signifikant 0,189

Tabell 10. Utländskt ägande - inverkan på bedömning av leasingavtal.

	Leasingavtal - bedömning		
	Operationellt	Finansiellt	Total
Svenskt ägande			
Observerat värde	10	16	26
Utländskt ägande			
Observerat värde	5	4	9
Total	15	20	35

1 cell (25%) har förväntat värde <5
Pearson Chi-tvåtest: Ej signifikant 0,372

Hypotesen (h_4), företag med utländskt ägande aktiverar finansiell leasing i balansräkningen, måste utifrån vårt empiriska underlag falsifieras då våra test ej uppvisar signifikanta samband. Det kan bero på att antalet företag med minst 20% utländskt ägande är för få i undersökningen. Vår studie visar emellertid antydning till att företag med utländskt ägande aktiverar finansiell leasing i balansräkningen i högre mån än svenskägda företag.

5.5 Hypotes 5 – bonusavtal

h_5 : Företag som kopplar bonusavtal till redovisningen får opportunistiska chefer som redovisar finansiell leasing off-balance

Watts och Zimmerman (1986, 1990) hävdar att bonusavtal kopplade till redovisningen kan medföra opportunistiska chefer vilka utnyttjar redovisningen för sin ekonomiska vinning. Vår undersökning visar det motsatta, vad gäller leasingredovisning, då vi enligt tabell 11 kan utläsa att företagen i vår studie som har bonus kopplade till nyckeltal i högre grad redovisar sina finansiella leasingavtal i balansräkningen än de som inte har bonus. Samma förhållande gäller vid bedömning av vårt konstruerade leasingavtal då de bedömer det som finansiellt (tabell 12). Om vår undersökning studeras på ett svart-vitt sätt skulle en slutsats kunna dras att bonusavtal inte medför opportunistiska chefer i motsats till hypotesens innebörd.

Tabell 11. Bonusavtal - inverkan på redovisning av finansiell leasing off-balance.

	Redovisar off-balance i ÅR		
	Ja	Nej	Total
Bonus kopplad till nyckeltal			
Observerat värde	6	17	23
Bonus ej kopplad till nyckeltal			
Observerat värde	4	7	11
Total	10	24	34

1 cell (25%) har förväntat värde <5
Pearson Chi-tvästest: Ej signifikant 0,538

Tabell 12. Bonusavtal - inverkan på bedömning av leasingavtal.

	Leasingavtal - bedömning		
	Operationellt	Finansiellt	Total
Bonus kopplad till nyckeltal			
Observerat värde	7	15	22
Bonus ej kopplad till nyckeltal			
Observerat värde	6	5	11
Total	13	20	33

1 cell (25%) har förväntat värde <5
Pearson Chi-tvästest: Ej signifikant 0,208

Det finns dock anledning att se på hypotesen i ett större sammanhang och vi resonerar enligt följande. Om leasingens värde anses litet i förhållande till övriga tillgångar och inte påverkar balansslutningen väsentligt kan det vara så att chefen anser sig maximera sin nytta genom att aktivera finansiell leasing i balansräkningen istället för att redovisa off-balance. Valet av redovisningsprincip medför att chefen långsiktigt tjänar mer på att göra rätt än på att redovisa off-balance, då det medför marginell skillnad på bonusen.

Smith (2000) framhåller att balanseffekterna blir annorlunda vid ett finansiellt leasingavtal än vid ett operationellt leasingavtal. Detta innebär att exempelvis att avkastningsmätt blir lägre vid finansiell leasing än vid redovisning off-balance. Vi vill vara försiktiga med att dra en slutsats om hur företagen redovisar i förhållande till hur nyckeltalen är utformade då det endast är tre företag i vår undersökning som anger balansslutningsmätt som grund för bonus. Dessa tre företag har emellertid angett att de redovisar sin finansiella leasing som RR 6:99 förordar, det vill säga i balansräkningen.

Vi kan ej avgöra huruvida hypotesen (h_5), företag som kopplar bonusavtal till redovisningen får opportunistiska chefer som redovisar finansiell leasing off-balance, ska falsifieras eller ej, då vårt empiriska underlag är för litet. Vi kan dock i vår studie inte se indikationer på att chefer blir opportunistiska när de har bonus kopplade till redovisningsmätt.

5.6 Hypotes 6 – kapitalmarknaden

h₆: Företag som vill ha kapitalmarknadens förtroende redovisar finansiell leasing off-balance

För att få kapitalmarknadens förtroende menar Watts och Zimmerman (1986, 1990) att företagen anpassar sin redovisning. Detta gäller bland annat för att öka aktiemarknadens tilltro till att få tillbaka satsat kapital inför nyemissioner. I vår studie av hur företagen redovisar i årsredovisningen mot huruvida de genom nyemissioner är beroende av aktiemarknadens hjälp vid finansiering får vi inte signifikanta samband (tabell 13).

Tabell 13. Nyemissioner - inverkan på redovisning av finansiell leasing off-balance.

	Redovisar off-balance i ÅR		
	Ja	Nej	Total
Inga nyemissioner			
Observerat värde	7	17	24
Minst en nyemission			
Observerat värde	4	7	11
Total	11	24	35

1 cell (25%) har förväntat värde <5
Pearson Chi-tvästest: Ej signifikant 0,670

Vid granskning av hur företagen i vår studie bedömer vårt konstruerade leasingavtal visar det sig (tabell 14) att de som gjort nyemissioner i stor utsträckning bedömer avtalet som finansiellt, alltså tvärt emot vad vi antagit i hypotesen. Av de som ej gjort nyemissioner finns lika många som bedömer avtalet som finansiellt som operationellt.

Tabell 14. Nyemissioner - inverkan på bedömning av leasingavtal.

	Leasingavtal - bedömning		
	Operationellt	Finansiellt	Total
Inga nyemissioner			
Observerat värde	12	12	24
Minst en nyemission			
Observerat värde	3	8	11
Total	15	20	35

1 celler (25%) har förväntat värde <5
Pearson Chi-tvästest: Ej signifikant 0,207

I antagandet om låneavtal hävdar Watts och Zimmerman (1986, 1990) att de flesta låneavtal innehåller klausuler som innebär att företaget måste hålla sig inom vissa gränser gällande exempelvis skuldsättningsgrad. I vår studie har vi delat in företagen i två grupper, med hjälp av en så kallad lånekvot. Den visar företagets

långfristiga skulder i förhållande till eget kapital. De som har en lånekvote $> 0,5$ bedömer vi behöver banker och andra finansiärer för sin kapitalförsörjning. Pearsons Chi-tvåtest visar dock inte något signifikant samband vare sig vid test mot huruvida man redovisar finansiell leasing off-balance (tabell 15) eller mot hur vårt konstruerade leasingavtal bedöms (tabell 16). De företag som har lånekvote $> 0,5$ visar sig dock enligt tabell 15 benägna att aktivera finansiell leasing i balansräkningen, vilket talar emot Watts och Zimmermans teori om låneavtal. Dock är förhållandet detsamma för de med lånekvote $< 0,5$.

Tabell 15. Lånekvote - inverkan på redovisning av finansiell leasing off-balance.

	Redovisar off-balance i ÅR		
	Ja	Nej	Total
Lånekvote $< 0,5$			
Observerat värde	6	13	19
Lånekvote $> 0,5$			
Observerat värde	5	11	16
Total	11	24	35

0 celler (0%) har förväntat värde < 5
Pearson Chi-tvåtest: Ej signifikant 0,983

När vi tittar på hur företagen bedömer vårt leasingavtal ser vi att de som har lånekvote $> 0,5$ tenderar att bedöma avtalet som finansiellt i högre grad än de med lånekvote $< 0,5$.

Tabell 16. Lånekvote - inverkan på bedömning av leasingavtal.

	Leasingavtal - bedömning		
	Operationellt	Finansiellt	Total
Lånekvote $< 0,5$			
Observerat värde	9	9	18
Lånekvote $> 0,5$			
Observerat värde	6	11	17
Total	15	20	35

0 celler (0%) har förväntat värde < 5
Pearson Chi-tvåtest: Ej signifikant 0,380

Vi har även testat lånekvoten mot om nyemissioner företagits eller ej (tabell 17). Testet visar då ett signifikant samband mellan variablerna. Vid studie av tabell 17 kan utläsas att 15 av våra respondenter tillhör gruppen som både har lånekvote $< 0,5$ och som ej har haft nyemissioner.

Tabell 17. Korrelation mellan lånekvot och nyemission.

	Inga nyemissioner	Minst en nyemission	Total
Lånekvot < 0,5			
Observerat värde	15	4	19
Förväntat värde	12,7	6,3	19,0
Lånekvot > 0,5			
Observerat värde	9	8	17
Förväntat värde	11,3	5,7	17,0
Total	24	12	36

0 celler (0%) har förväntat värde <5. Minsta förväntade värde är 5,67
Pearson Chi-tvästest: Signifikant 0,098

Hypotesen (h_6), företag som vill ha kapitalmarknadens förtroende redovisar finansiell leasing off-balance falsifieras då testen inte visar signifikanta samband. Vår studie visar emellertid att de företag som bedömer vårt leasingavtal som finansiellt, tenderar att tillhöra den grupp med lånekvot > 0,5 och/eller har genomfört minst en nyemission, alltså de företag som mer än andra behöver kapitalmarknaden för sin finansiering. Vi kan däremot inte se huruvida kapitalmarknaden har inverkan på leasingredovisningen i företagens årsredovisningar.

5.7 Hypotes 7 – politiska kostnader

h₇: Stora företag följer redovisningsregler för att undvika politiska kostnader

Stora företag vill enligt Watts och Zimmerman (1986, 1990) inte utsätta sig för politisk hetta, till exempel i form av massmedialt intresse på grund av dålig efterlevnad av redovisningsregler. Denna teori skulle för vår studie innebära att de företag som vi bedömer som stora väljer att aktiverar finansiell leasing i balansräkningen. I tabell 18 åskådliggörs att det inte finns någon klar åtskillnad mellan små och stora företag gällande val av redovisningsprincip. Företagens bedömning av vårt konstruerade leasingavtal följer en liknande struktur (tabell 19).

Tabell 18. Företagsstorlek - inverkan på redovisning av finansiell leasing off-balance.

	Redovisar off-balance i ÅR		
	Ja	Nej	Total
Små företag			
Observerat värde	7	14	21
Stora företag			
Observerat värde	4	10	14
Total	11	24	35

1 cell (25%) har förväntat värde <5
Pearson Chi-tvästest: Ej signifikant 0,766

Tabell 19. Företagsstorlek - inverkan på bedömning av leasingavtal.

	Leasingavtal - bedömning		
	Operationellt	Finansiellt	Total
Små företag			
Observerat värde	8	12	20
Stora företag			
Observerat värde	7	8	15
Total	15	20	35

0 celler (0%) har förväntat värde <5
Pearson Chi-tvästest: Ej signifikant 0,693

Vår indelning är gjord i förhållande till hur ett företags storlek är relaterat till de andra företagens storlek i urvalet. Alla företag i denna studie är börsnoterade koncernbolag, vilket är en indikation på att dessa företag i andra sammanhang än i vårt studie, kan anses vara stora. Vi kan av tabell 18 och 19 utläsa att företagen, små som stora, aktiverar finansiell leasing i balansräkningen mer frekvent än de redovisar off-balance, dock uppvisas ej signifikanta samband. Detta kan i sig vara ett tecken på att samtliga företag i vår studie är så kallade stora, i sådana fall har vi inte några små företag att jämföra med. Det ska tilläggas att vi har försökt att gruppera företagen efter andra storleksnivåer, dels genom att höja nivån på antal anställda och omsättning och dels genom att sänka nivån.

Hypotesen (h_7), stora företag följer redovisningsregler för att undvika politiska kostnader, måste följaktligen utifrån vårt empiriska underlag falsifieras.

5.8 Kapitelsammanfattning

Vi har med Pearson Chi-två test testat våra sju hypoteser. I vår undersökning har 31% svarat att de redovisar finansiell leasing som operationell i årsredovisningen. 43% bedömer vårt leasingavtal som operationellt. Då våra test ej uppvisar signifikanta samband falsifieras h_1 , företagen i vår studie låter inte leasingredovisningen påverkas av om deras verksamhet är av tillverkande karaktär eller inte. H_2 falsifieras tills vidare, dock finns indikationer på att företagens bedömning av kriterierna i RR 6:99 påverkas av vilken revisionsbyrå företaget anlitar. H_3 kan vare sig falsifieras eller ej. Vi kan dock påvisa att företag med diffus ägarbild är mer benägna att bedöma vårt leasingavtal som operationellt, än de med koncentrerad ägarbild. H_4 måste falsifieras, dock visas antydning att företag med utländskt ägande i högre mån aktiverar finansiell leasing i balansräkningen än svenskägda företag. Vi kan ej avgöra huruvida h_5 ska falsifieras eller ej men i vår studie visar inget på att chefer blir opportunistiska när de har bonus kopplade till redovisningsmått. H_6 måste falsifieras, vår studie visar dock att de företag som bedömer vårt leasingavtal som finansiellt, är de företag som mer än andra företag behöver kapitalmarknaden för sin finansiering. Vi kan däremot inte se huruvida kapitalmarknaden har inverkan på leasingredovisningen i företagens årsredovisningar. H_7 måste utifrån vårt empiriska underlag falsifieras då vi inte kan se att företagsstorlek påverkas av leasingredovisning.

6. SLUTSATS OCH REFLEKTIONER

6.1 Slutsats och reflektioner

Vi har studerat den tolkningsfrihet som RR 6:99 ger vad gäller klassificering av leasing och drivkraften bakom valet av redovisningsprincip. Detta har vi gjort genom en enkätundersökning riktad till 67 börsnoterade industriföretag. Vårt syfte har varit att förklara varför en del företag redovisar finansiell leasing off-balance.

Finansiell leasing ska enligt RR 6:99 aktiveras i balansräkningen (Redovisningsrådet, 2003). Då det har visat sig att det finns företag som redovisar finansiell leasing off-balance, har vi frågat oss vad som är bakgrunden till vald redovisningsprincip. Vi har även frågat oss hur redovisningen utformas med hänsyn till den bild företagen vill visa upp och huruvida företagsledningens egennytta prioriteras före en sann och objektiv bild av företaget.

Företagens leasing kan anses utgöra en obetydlig andel av tillgångarna, vilket vi menar skulle kunna vara en orsak till redovisning av finansiell leasing off-balance. I Årsredovisningslagen stadgas att redovisningen ska upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av företaget. Två av de egenskaper som eftersträvas i begreppet rättvisande bild är enligt Smith (2000) *väsentlighet* och *substance over form*. Om det är så att väsentlighet prioriteras före substance over form, ses RR 6:99 inte som en självständig regel, utan i ett större perspektiv tillsammans med företaget som helhet, för att en rättvisande bild ska erhållas.

Tillverkande företag, vilka vi anar har en hög andel anläggningstillgångar, kan tänkas anse att finansiell leasing utgör en obetydlig del av balansräkningen. Om detta resonemang stämmer skulle det kunna vara så att företag med tillverkande verksamhet har en benägenhet att redovisa finansiell leasing off-balance. Det har emellertid enligt vår studie visat sig att tillverkande företag inte redovisar leasing annorlunda än vad ej tillverkande företag gör. Samband mellan hög andel anläggningstillgångar och leasingredovisning hade kanske kunnat utläsas om vi hade haft någon sorts anläggningskvot som bakgrundsvariabel. Avsaknad av samband kan även bero på att företagen befinner sig inom det som Powell och Dimaggio (1991) benämner samma organisationsfält. Det kan vara så att företag som inte har tillverkning i sin verksamhet tillhandahåller exempelvis tjänster till de tillverkande företagen. Om detta resonemang stämmer skulle det kunna innebära att de ej tillverkande företagens efterfrågestruktur styr dem till att redovisa leasing i likhet med de tillverkande företagen.

Riahi-Belkaoui (2000) menar att revisorerna påverkar innehållet i de finansiella rapporterna genom att de kontrollerar att företagen följer de lagar och redovisningsrekommendationer som finns. Vi har således undersökt om företagens tolkning av RR 6:99 påverkas av revisorns bedömning. Ett företag som inte följer normerna kan sanktioneras med en oren revisionsberättelse och därmed kan revisorerna förmå den redovisningsskyldige att redovisa enligt de regler som gäller (Cassel, 1996). Vår studie har visat indikationer på att företagens tolkning av leasingrekommendationens kriterium "i det närmaste lika stort", skiljer sig åt

beroende på vilken revisionsbyrå företagen anlitar. Vi anar att detta kriterium anses lättare att bedöma än de andra kriterierna i RR 6:99. Till exempel kan det tänkas att revisionsbyråer har mallar innehållande procentsatser som riktmärken, vilka avgör ett leasingavtals klassificering.

Vår studie visar indikationer på att företagens ägarstruktur har betydelse för hur leasingavtal klassificeras. Vi har funnit ett samband mellan ägarnas kontroll över företaget och hur företagen bedömer leasingavtal. Nilsson (2002) menar att ägarnas kontroll över företaget blir påtaglig vid en koncentrerad ägarbild och detta resonemang ser ut att stämma vad gäller företagen i vår studie. Företag med koncentrerat ägande bedömer vårt konstruerade leasingavtal som finansiellt i högre grad än vad företag med diffust ägande gör. Vår studie visar samma förhållande gällande företagens leasingredovisning i årsredovisningen, dock har här inte påvisats signifikant samband. Med andra ord finns en antydning till att företag som har stark ägarkontroll aktiverar finansiell leasing i balansräkningen.

Ett diffust ägande kan enligt Nilsson (2002) medföra ett förtroendegap mellan ägarna och företagsledningen, som har sin orsak i ägarnas brist på information. Bonus- och optionsprogram är därför kopplade till mätbara mål för att företagsledningen ska agera i ägarnas intresse (Nilsson, 2002). Detta kan enligt den positiva redovisningsteorin medföra ett opportunistiskt beteende där företagsledningen väljer redovisningsprincip för att öka egennyttnen (Watts och Zimmerman 1986, 1990). Samma redovisningsprincip kan dock väljas på grund av effektivitetsskäl (Scott, 2003). En aktivering av leasing i balansräkningen, förklarar Smith (2000), påverkar exempelvis avkastningsmätt negativt. Vi kan inte utifrån vår undersökning se samband huruvida bonus kopplat till redovisningsmätt påverkar leasingredovisning. Vårt underlag är härvid bristfälligt då det endast är 13% av företagen (3 av 23) som har bonus kopplat till nyckeltal där balansomslutningen ingår i beräkningen. Vi kan emellertid utläsa att dessa tre företag aktiverar finansiell leasing balansräkningen, i enlighet med RR 6:99, varför det kan antas att de väljer redovisningsprincip av effektivitetsskäl. Det kan också tänkas att företagsledningen anser sig maximera egennyttnen genom att följa de redovisningsrekommendationer som finns. Om leasing utgör en oväsentlig andel av balansomslutningen, torde val av redovisningsprincip inte påverka bonusen så mycket att det är värt de följder som exempelvis en ören revisionsberättelse ger.

Enligt Redovisningsrådet (2003) har RR 6:99 sitt ursprung i en utländsk rekommendation och en bristfällig efterlevnad kan enligt Artsberg (1992) bero på harmoniseringsproblem. Vi kan i undersökningen inte påvisa några samband mellan utländskt ägande och leasingredovisning. Intressant är emellertid att andelen företag som har besvarat vår enkät och som anger att de redovisar finansiell leasing off-balance, är högre bland de svenskägda företagen än bland de med utländskt ägande. Harmoniseringsproblematiken synes alltså inte vara lika påtaglig i företag som vi bedömer har en hög andel utländskt ägande som i svenskägda företag. Följaktligen aktiverar företagen med hög andel utländskt ägande i vår studie finansiell leasing i balansräkningen i högre grad än vad företag med inhemskt ägande gör.

Något samband mellan den bild företag vill visa upp offentligt gentemot kapitalmarknaden och hur redovisningen utformas har vi inte kunnat påvisa. För att få

kapitalmarknadens förtroende menar Watts och Zimmerman (1986, 1990) att företagen anpassar sin redovisning. Detta gäller bland annat för att öka aktie-
marknadens tilltro till att få tillbaka satsat kapital inför nyemissioner. De menar vidare att företag vill hålla skuldsättningsgraden på en viss nivå för att behålla
möjligheter till lån i framtiden. Företagen i vår undersökning tenderar emellertid
att bedöma leasingavtal i motsats till Watts och Zimmermans (1986, 1990)
antagande i den positiva redovisningsteorin. Det vill säga, de företag som mer än
andra företag behöver kapitalmarknaden för sin finansiering tenderar att
klassificera vårt leasingavtal som finansiellt. Vi kan däremot inte se huruvida
kapitalmarknaden har inverkan på leasingredovisningen i företagens årsredo-
visningar. En idé är att ur ett alternativkostnadsperspektiv kan det tänkas att
företag som är vana vid höga skulder, anser att det redovisningsmässigt gör det-
samma huruvida de finansierar sina anläggningstillgångar med lån, eller om de
använder sig av finansiell leasing, om de båda alternativen påverkar skulderna lika
mycket.

Stora företag vill enligt positiv redovisningsteori inte utsätta sig för det som
benämns politiska kostnader, exempelvis negativ massmedial uppmärksamhet
(Watts och Zimmerman 1986, 1990). Vårt empiriska underlag visar inte samband
mellan val av redovisningsprincip och företagsstorlek, vilket kan bero på att vi i
denna studie har varit begränsade till noterade företag inom industrifären. Det
kan vara så att om vårt urval hade sträckt sig över en jämförelse mellan noterade
och onoterade företag, eller om vi hade haft ett större urval, hade den naturliga
uppdelningen mellan stora och små företag hamnat på en annan nivå. Ett större
urval hade därtill medgivit ett bredare spektra av företag att dra slutsatser om.

Avsaknad av samband mellan den positiva redovisningsteorin och vår under-
sökning anar vi kan bero på att teorin utgår från den amerikanska företagskulturen
där börsen av tradition finansierar företagen. Detta menar vi kan göra teorin svår
att applicera på företag i Sverige, vilka historiskt finansierats av bank- och låne-
institut. Av detta resonemang följer att ägarkontrollen är starkare i USA och
bonus med dess inverkan på företagsledningens beteende blir tydligare där än i
Sverige. Det kan tänkas att teorin kommer att bli mer tillämplig i Sverige efter-
hand som börsens inflytande ökar.

Slutsatsen är alltså att vi av vår studie inte kan utläsa samband mellan val av
redovisningsprincip och bonusavtal, kapitalmarknaden och företagsstorlek. Detta
kan bero på vårt empiriska underlag eller på att den positiva redovisningsteorin ej
är tillämplig i Sverige. Undersökningen visar, vad gäller företagen i vår studie
dock en antydning till att företag som mer än andra företag behöver kapital-
marknaden för sin finansiering, tenderar att klassificera vårt leasingavtal som
finansiellt. Vi kan inte heller påvisa att val av redovisningsprincip styrs av om
företaget har tillverkning eller ej, tillverkande företag redovisar off-balance i lika
hög grad som ej tillverkande. Däremot finns det indikationer på att företagens
redovisning av finansiell leasing styrs av revisionsbyråns påverkan, då tolkning av
RR 6:99:s kriterium ”i det närmaste lika stort” skiljer sig åt mellan företagen
beroende på vilken byrå de anlitar. Vi kan även av vår studie utläsa att diffus ägar-
struktur medför benägenhet att klassificera leasing som operationell, till skillnad
från koncentrerad ägarstruktur. I vår studie saknas samband mellan hög andel
utländskt ägande och aktivering av finansiell leasing men trenden synes ändå vara

att en större andel företag med utländskt ägande, än företag med inhemskt ägande, aktiverar finansiell leasing i balansräkningen.

6.2 Förslag till fortsatt forskning

Vår studie kan utgöra en grund till mer fördjupad forskning inom ämnet. En tanke är huruvida revisorn prioriterar väsentlighet framför innebörd när det gäller leasing och detta kan exempelvis studeras genom fallstudier, där ett antal företags leasingredovisning undersöks och jämförs med vilken revisionsbyrå de anlitar. Därtill kan revisionsbyråernas rådgivning och eventuell förekomst av mallar för klassificering av leasingavtal undersökas. Det kan även vara intressant att jämföra huruvida skillnader i klassificering av leasingavtal påverkas av exempelvis revisionsbyråernas härkomst, storlek etcetera. Vidare tycker vi att det hade varit värdefullt att se hur stor påverkan leasegivarna har i företagets klassificering och redovisning av leasing, då vi menar att utformningen av leasingavtalet härvid kan ha betydelse.

Referenslista

- Affärdatas hemsida: (<http://www.ad.se>) 2003-12-05
- Affärsvärldens hemsida: (<http://www.affarsvarlden.se>) 2003-12-05
- AICPA. (1973). *Objectives of financial accounting statements*. ("Trueblood-rapporten") Chicago: AICPA
- Aktiespararna. SARFs hemsida: (www.aktiespararna.se, 2003-12-19)
- Andersson A, Cato J, Hansson K (2003) *Kommunala aktiebolags redovisning vilken normgivning följer de och varför?* Kristianstad: Högsolan Kristianstad
- Aronsson, Å. (1999). *SPSS En introduktion till basmodulen*. Lund: Studentlitteratur
- Artsberg, K. (1992). *Normbildning och redovisningsförändring, värdering vid val av mätprinciper inom svensk redovisning*. Lund: Lund University Press.
- Artsberg, K. (1995). *Accounting for Public Interest? – A critical investigation of the perspective of IASC*. Lund: Lunds universitet
- Artsberg, K. (2003) *Redovisningsteori - policy och – praxis*, Malmö: Liber Ekonomi
- Artsberg, K., Zeff, S. (2002) "Striden om makten över redovisningen" *Balans* Nr 4/2002 s 26-29
- Berglund, P., Frisell, C., Morin, M. (2002). *Redovisning av finansiell leasing - en studie av företagen på Attract 40*. Lund: Lunds Universitet.
- Bjørnenak, Trond (1997). "Diffusion and accounting: the case of ABC in Norway" *Management Accounting Research*. 8, 3-17. Academic Press Limited.
- Cassel, F (1996). *Den reviderade revisorsrollen, en ören berättelse*. Stockholm: Nerenius & Santèrus förlag.
- EAWC, Hammurabis Lag, §244. (<http://eawc.evansville.edu/anthology/hammurabi.htm>). 2003-12-10
- FAR:s redovisningskommitté (Red.).(2002) *FARs Samlingsvolym 2003*. Stockholm: FAR Förlag.
- Haldorsson, B., Jonsson, M. (1997). "Nya rekommendationen om leasing får svårt att uppfylla sitt syfte". *Balans*. Nr 5/97 s 8
- Horngren, C. (1973). *The marketing of accounting standards*. Journal of Accountancy, oktober.
- Hussein, M E (1981). "The Innovative Process in financial Accounting Regler Setting", *Accounting, Organizations and Society*, Vol 6 No 1, s 27-39.
- Ijiri, Y. (1983). "On the Accountability-Based Conceptual Framework of Accounting", *Journal of Accounting and Public Policy*. No 2, s 75-81.
- Jönsson, S (1985). "Eliten och normerna". Lund: Doxa. (utdrag)
- Lagutskottets Betänkande 1997/98:LU18 (1998) *Finansiell leasing av lös egendom*. Stockholm: Sveriges Riksdag
- Lekvall, P., Wahlbin, C. (1993). *Information för marknadsföringsbeslut*. Göteborg: Högsbo Grafiska AB
- Nilsson, S. (2002). *Redovisningens normer och normbildare*. Lund: Studentlitteratur.
- North, D C. (1993). *Institutionerna, tillväxten och välståndet*. Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri.
- Paton, W.A., & Littleton, A.C. (1940). *An introduction to Corporate accounting standards*, Ohio:AAA
- Powell, W., DiMaggio, P. (1991). *The new Institutionalism in organizational analysis*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Privata Affärers hemsida: (<http://www.privataaffarer.se>) 2003-12-05
- Prop.1995/1996:10 Proposition till Årsredovisningslag
- Redovisningsrådets hemsida. (<http://www.redovisningsradet.se>). 2003-11-04.
- Redovisningsrådet. (Red.). (2003) *FARs Samlingsvolym 2003*. Stockholm: FAR Förlag.
- Riahi-Belkaoui, A. (2000) *Accounting Theory*, Cornwall: Thomson Learning
- Saunders, M., Lewis, P., Thornhill, A. (2003). *Research Methods for Business Students*. Essex: Pearson Education Ltd.
- Scott, W R (2003). *Financial Accounting Theory*, Toronto: Pearson Education Canada Inc.
- Sjöholm, G. (1994). *Redovisningsmått vid bolagisering, utformning och effekter*. Stockholm: Graphic Systems
- Smith, D. (2000). *Redovisningens språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Stockholmsbörsens hemsida, (<http://www.stockholmsborsen.se>). 2003-11-30
- Watts, R., Zimmerman, J. (1978). "Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Regler", *The Accounting Review*, Vol. LIII, No 1, s 112-134.
- Watts, R., Zimmerman, J. (1979). "The demand for and supply of accounting theories: the market for excuses", *The Accounting Review*, Vol. LIV, No 2, s 273-305.
- Watts, R, Zimmerman, J (1986). *Positive Accounting Theory*. New Jersey: Prentice Hall.
- Watts, R., Zimmerman, J. (1990). "Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective", *The Accounting Review*, Vol. 65, No 1, s 131-156.
- Young, J. (1994). "Outlining regulatory space: agenda issues and the FASB", *Accounting, Organizations and Society*, No 1, s 83-109.
- Zeff, S (1978). "The rise of "economic consequences", *The Journal of Accountancy* December 1978
- Årsredovisningslag (1995:1554)
- Östman, L. (1997). "Normgivarna och makten" I Edenhamar, Hans och Ingemund Hägg (red) *Makten över redovisningen*. Stockholm: SNS

Bilaga 1

Ordförklaringar RR 6:99

Ekonomisk livslängd: Denna är antingen

- a) den period under vilken ett objekt förväntas bli utnyttjat för sitt ändamål av en eller flera användare eller
- b) det antalet enheter som förväntas bli producerade med hjälp av objektet av en eller flera användare (Redovisningsrådet, 2003).

Finansiellt leasingavtal: Ett finansiellt leasingavtal är ett leasingavtal vari de ekonomiska risker och fördelar som förknippas med ägandet av ett objekt i allt väsentligt överförs från leasegivaren till leasetagaren. Äganderätten kan men behöver inte slutligen övergå till leasetagaren (Redovisningsrådet, 2003).

Leasingavtal: Ett leasingavtal är ett avtal enligt vilket en leasegivare på avtalade villkor under en avtalad period ger en leasetagare rätt att använda en tillgång i utbyte mot betalningar (Redovisningsrådet, 2003).

Minimileaseavgifter: De betalningar, exklusive variabla avgifter, serviceutgifter och skatter som skall erläggas av leasetagaren till leasegivaren under leasingperioden med tillägg av,

- a) för leasetagaren, eventuellt belopp som garanteras av denne eller av denne närstående företag eller
- b) för leasegivaren, eventuella restvärden som garanteras av leasetagaren eller denne närstående part eller av oberoende tredje part som har ekonomiska förutsättningar att fullfölja sitt åtagande (Redovisningsrådet, 2003).

Om leasetagaren har option att köpa leasingobjektet till ett pris som , då optionsrätten träder i kraft, väntas understiga verkliga värdet i sådan utsträckning att det vid leasingavtalets början framstår som rimligt säkert att rätten kommer att utnyttjas, utgörs minimileaseavgifterna av summan av de lägsta avgifter som skall betalas under leasingperioden och det belopp som skall betalas vid utnyttjandet av optionen (Redovisningsrådet, 2003).

Nyttjandeperiod: Den beräknade återstående period under vilken ett företag, från leasingperiodens början, bedöms kunna åtnjuta de ekonomiska fördelar som hänför sig till objektet. Leasingperiodens längd är härvidlag ingen begränsning (Redovisningsrådet, 2003).

Operationellt leasingavtal: Ett leasingavtal som inte är ett finansiellt leasingavtal är ett operationellt leasingavtal (Redovisningsrådet, 2003).

Bilaga 2

Hej!

Ref till vårt telefonsamtal översändes här en länk till vår enkät. Tack för att Du tar Dig tid att hjälpa oss. Din medverkan betyder mycket för vår kandidatuppsats!

Vi är tre studerande från Högskolan i Kristianstad, som läser på ekonomprogrammet. I vårt examensarbete med redovisningsinriktning, ska vi göra en undersökning om problematiken kring klassificeringen av leasing, operationell respektive finansiell. Vi vill undersöka om det beror på att rekommendationen är svår, att den ger utrymme för tolkningsfrihet eller annan orsak.

Vi skulle vara mycket tacksamma om Ni vill besvara våra frågor. Ju fler svar, desto högre tillförlitlighet blir det i vår undersökning. Svaren kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet av undersökningen kommer att visas i tabeller och diagram samt i slutsatser. Är ni intresserade av resultatet skickar vi gärna via email ett exemplar av vår uppsats i pdf-format när den är godkänd, i slutet av januari 2004.

För att Du inte ska behöva få påminnelse av oss, ber vi Dig fylla i följande kontrollnummer:

1234

Länk till enkäten:

<http://home.swipnet.se/gustafsson/kandidatuppsats>

Har ni synpunkter eller frågor är Ni välkomna att höra av Er via email eller telefon.

Tusen tack för er medverkan!

Lisa, Desirée och Maggie

Email kandidatuppsats@tele2.se

Lisa Gustafsson 0479-120 67, 073-687 69 66

Magdalena Kruslund 040-611 44 08, 0707-51 57 97

Desirée Köhler 044-12 52 85, 073-744 84 29

ENKÄTUNDERSÖKNING om leasing

Bilaga 3

*Ditt
kontrollnummer:*

Fråga 1: Många företag skriver i redovisningsprinciperna i Årsredovisningen att finansiell leasing redovisas som operationell. Redovisar Ni några finansiella leasingavtal som operationella?

Ja Nej

Fråga 2: Om Ni upplever svårigheter med klassificering av leasingavtalen, hämtas då vägledning från Er bransch?

Ja Nej

Ange huvudsaklig
branschorganisation:

Fråga 3: Upplever Ni att revisorer har bekymrat sig eller ifrågasatt leasingavtalens klassificering och redovisning?

Ja Nej

Fråga 4: Om svar ja på fråga 3, har företaget använt sig av revisorns råd och bedömning angående leasing?

Ja Nej

Fråga 5: Finns det anställda hos Er som omfattas av belöningsystem, ex. bonus kopplade till nyckeltal?

Ja Nej

Fråga 6: Om svar ja på fråga 5, vilka nyckeltal baseras Era belöningsystem på och hur räknas nyckeltalen ut ?

Antag att koncernen där Du är anställd har bestämt sig för att leasa en bil. Du har leasingavtalet framför dig och Din uppgift är att ta ställning till följande:

Fråga 7a: Bilens ekonomiska livslängd är 6 år, av leasingavtalet framgår att leasingperioden är 4 år. Anser Du att 4 år är *huvuddelen* av den ekonomiska livslängden?

Ja Nej

Fråga 7b: Bilens verkliga värde är 250 000 kr vid avtalstidens början, nuvärdet av minimileaseavgifterna är 230 000 kr. Anser Du att nuvärdet av minimileaseavgifterna är *i det närmaste lika stort* som det verkliga värdet?

Ja Nej

Fråga 7c: Bilens förväntade restvärde vid leasingperiodens slut beräknas till 80 000 kr. Koncernen äger enligt leasingavtalet rätt att köpa bilen vid leasingperiodens slut för 60 000 kr. Anser Du att det är *rimligt säkert* att koncernen kommer att vilja utnyttja denna rätt?

Ja Nej

Fråga 7d: Du ska nu göra en helhetsbedömning av leasingavtalet och avgöra vem de ekonomiska riskerna och fördelarna *i allt väsentligt* tillfaller, leasegivaren eller koncernen. Vad blir detta för leasingavtal enligt din bedömning?

Finansiellt Operationellt

Eventuella kommentarer:

Tack för Er medverkan!

Elisabeth Gustafsson, Desirée Köhler och Magdalena Kruslund

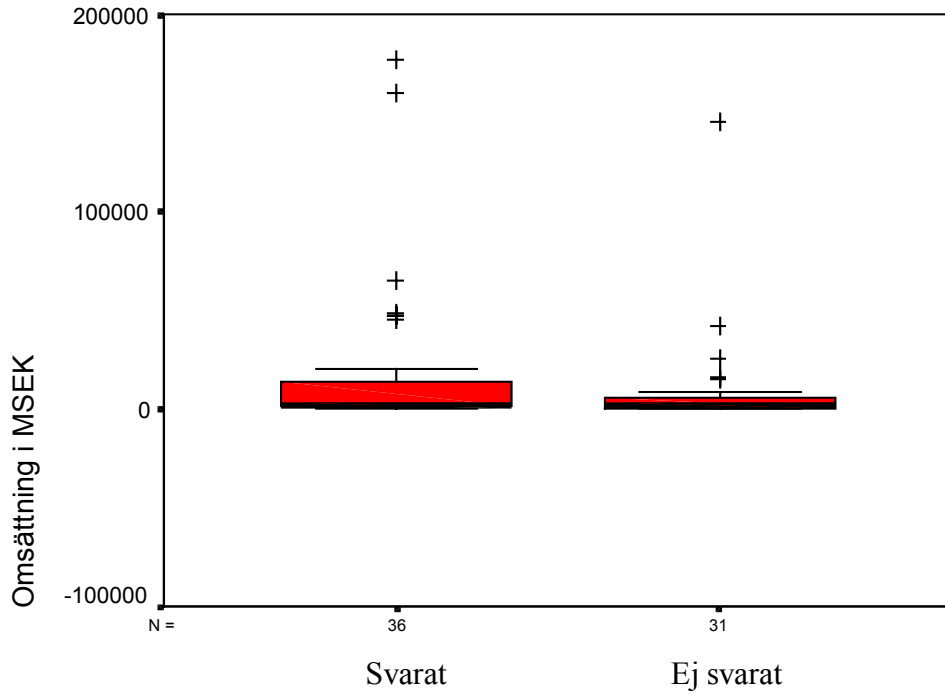
Ja tack, jag vill gärna ha ett pdf-exemplar av den färdiga uppsatsen!

Skicka

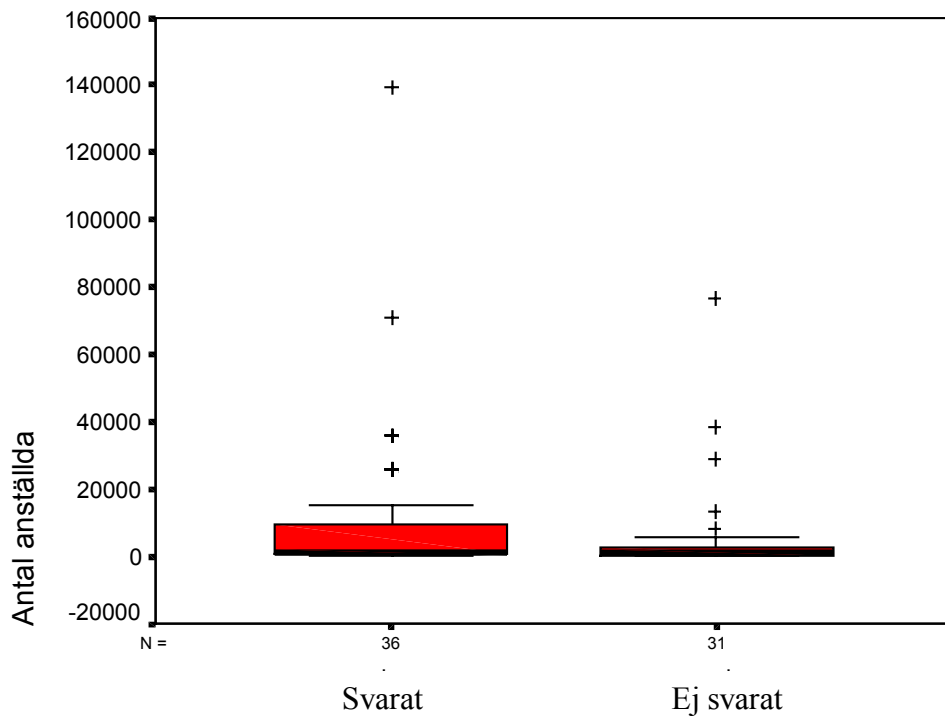
Rensa

Bilaga 4

Lådagram omsättning:

Lådagram antal anställda:

Bilaga 5

Gruppering av revisionsbyråer - i förhållande till det konstruerade leasingavtalet och redovisning i den egna årsredovisningen.

	E&Y och PWC kontra KPMG och övriga¹	E&Y och övriga¹ kontra KPMG och PWC	E&Y och KPMG kontra PWC och övriga¹
Huvuddel av ek. livslängd	2 celler (50%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,906	2 celler (50%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,473	2 celler (50%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,289
I det närmaste lika stort	1 celler (25%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,595	1 celler (25%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Signifikant 0,027	1 celler (25%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Signifikant 0,084
Rimligt säkert	0 celler (0%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,137	0 celler (0%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,265	0 celler (0%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,298
Avtalet i sin helhet	0 celler (0%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,922	0 celler (0%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,486	0 celler (0%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,241
Redovisning av leasing i den egna årsredovisningen	0 celler (0%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,478	1 celler (25%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Signifikant 0,207	0 celler (0%) har förväntat värde < 5 Pearson Chi- tvåtest: Ej signifikant 0,803

Fördelning revisionsbyråer:

E&Y	8 företag
KPMG	10 företag
PWC	11 företag
Övriga	7 företag

¹Set, Deloitte & Touche, Lindebergs Grant Thornton och en ej namngiven byrå.

Tabell A. Revisionsbyråns inverkan på företagens bedömning av ”i det närmaste lika stort”**E&Y och PWC kontra KPMG och övriga**

	Ja	Nej	Total
E&Y och PWC			
Observerat värde	12	6	18
Förväntat värde	12,7	5,3	18,0
KPMG och övriga			
Observerat värde	12	4	16
Förväntat värde	11,3	4,7	16,0
Total	24	10	34

1 cell (25%) har förväntat värde <5. Minsta förväntade värde är 4,71

Pearson Chi-tvåtest: Signifikant 0,595

Tabell B. Revisionsbyråns inverkan på företagens bedömning av ”i det närmaste lika stort”**E&Y och övriga kontra KPMG och PWC**

	Ja	Nej	Total
E&Y och övriga			
Observerat värde	7	7	14
Förväntat värde	9,9	4,1	14,0
KPMG och PWC			
Observerat värde	17	3	20
Förväntat värde	14,1	5,9	20,0
Total	24	10	34

1 cell (25%) har förväntat värde <5. Minsta förväntade värde är 4,12

Pearson Chi-tvåtest: Signifikant 0,027

Tabell C. Revisionsbyråns inverkan på företagens bedömning av ”i det närmaste lika stort”**E&Y och KPMG kontra PWC och övriga**

	Ja	Nej	Total
E&Y och KPMG			
Observerat värde	9	7	16
Förväntat värde	11,3	4,7	16,0
PWC och övriga			
Observerat värde	15	3	18
Förväntat värde	12,7	5,3	18,0
Total	24	10	34

1 cell (25%) har förväntat värde <5. Minsta förväntade värde är 4,71

Pearson Chi-tvåtest: Signifikant 0,084